

s a m o n a d i r e o m e u r n e o b a

` m i u n h a u z e n i ~

m a r T v i s g e g m a

2019 weli

Sinaarsi

- ა) სამონადირეო მეურნეობის მართვის მიზნები, ამოცანები და განვითარების სტრატეგია ---- 4
- ბ) ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის ფიზიკურ-გეოგრაფიული და ბიო-ეკოლოგიური დახასიათება ----- 4
- ბ.ა) სამონადირეო მეურნეობის ადგილმდებარეობა და ფართობი ----- 4
- ბ.ბ) სამონადირეო მეურნეობის განთავსების მუნიციპალიტეტის/მუნიციპალიტეტების დასახელება, რეგიონი, რაიონი, სახელმწიფო ტყის ფონდის კვარტალები (სამონადირეო მეურნეობის სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებობის შემთხვევაში), დაცული ტერიტორიის დასახელება ((სამონადირეო მეურნეობის დაცულ ტერიტორიაზე არსებობის შემთხვევაში), გეოგრაფიული მდებარეობა - სამონადირეო მეურნეობის საზღვრების წვეროების X და Y კოორდინატები, აღებული UTM კოორდინატა სისტემაში; აგრეთვე მყარი გეოგრაფიული ნიშნულები, რომელთა სიახლოვესაც მდებარეობს სამონადირეო მეურნეობა ----- 4
- ბ.გ) ტერიტორიის მოკლე ფიზიკურ-გეოგრაფიული დახასიათება: რელიეფი, სიმაღლე ზღვის დონიდან ---- 5
- ბ.დ) მცენარეული საფარი: ფლორისტული შემადგენლობა, საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობების მითითებით, მათი კომპაქტური გავრცელების ადგილები; არსებული ჰაბიტატების ტიპები, მათი ფართობების განსაზღვრა, აღწერა და დახასიათება ----- 6
- ბ.ე) ტერიტორიაზე არსებული (მობინადრე) გარეულ ცხოველთა (ძუძუმწოვრები, ფრინველები, რეპტილიები, ამფიბიები, თევზები) ნუსხა (ქართული და ლათინური დასახელებებით) ტერიტორიაზე არსებული (მობინადრე) ფაუნის საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობების ნუსხა (ქართული და ლათინური დასახელებებით) და მათი არსებული მდგომარეობის შეფასება, რიცხოვნობა ----- 9
- გ) სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების შეფასება ----- 12
- გ.ა) სავარგულების ფართობების იდენტიფიკაცია სანადირო ცხოველების თითოეული სახეობისათვის შესაფერის და არაშესაფერის საბინადრო ტერიტორიებად ----- 12
- გ.ბ) სავარგულების იდენტიფიკაცია ჰაბიტატების მიხედვით, სავარგულების ეკოლოგიური და ბიოლოგიურ-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასება ----- 13
- დ) სანადირო ცხოველების რესურსის შეფასება ----- 15
- დ.ა) სანადირო ცხოველების სახეობრივი სიმდიდრე ----- 15
- დ.ბ) სანადირო ცხოველების გავრცელება, განსახლება და განთავსება საბინადროდ შესაფერის სავარგულებში ----- 16
- დ.გ) სანადირო ცხოველების დასახლების სიმჭიდროვე შესაფერის საბინადრო სავარგულების ტერიტორიაზე და ტიპოლოგიურ ერთეულებში ----- 18
- დ.დ) სანადირო ცხოველების დაცვა, აღწარმოება და სამეურნეო გამოყენება ----- 19
- დ.ე) შესაფერის საბინადრო სავარგულებში მობინადრე ცხოველების პოტენციალური და ოპტიმალური რიცხოვნობა და დასახლების სიმჭიდროვე ----- 23
- დ.ვ) ბიოტექნიკური ღონისძიებები - სანადირო ცხოველების დაცვის შენარჩუნების, გამრავლების და განსახლების ხელის შეწყობის ღონისძიებები, სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების ხარისხის გაუმჯობესების ღონისძიებები ----- 25
- დ.ზ) სანადირო სამეურნეო გამოყენება, შესაძლებელი მოპოვების კვოტები; სამონადირეო მეურნეობის ეკონომიკური პოტენციალი ----- 27
- ე) სამონადირეო მეურნეობის ზონირება: სამონადირეო მეურნეობის დაყოფა შიდასამეურნეო დანიშნულების მიხედვით: სანადირო უბანი, აღკვეთილი, აღწარმოების უბანი, ნადირ-ფრინველის საშენი ----- 30
- ვ) ცხოველთა აღრიცხვა და მონიტორინგი ----- 30
- ვ.ა) მონიტორინგის პროგრამა (მონიტორინგის საქმიანობათა გეგმა). მონიტორინგის მიზანი, მონიტორინგის ობიექტები, მეთოდები, მონიტორინგის გეგმა წლების მიხედვით ----- 30

ვ.ბ) ცხოველთა აღრიცხვის მეთოდები -----	32
ზ) ცხოველთა დაცვისა და აღწარმოების ღონისძიებები -----	34
ზ.ა) ცხოველთა რეინტროდუქციის ან/და რესტოკინგის ღონისძიებები (საჭიროების მიხედვით) --	34
ზ.ბ) ბიოტექნიკური ღონისძიებები (სანადირო სახეობების სანაშენები, დამხმარე თავშესაფრები (ტიპი, მდებარეობა) დაავადებების პროფილაქტიკა, საკვებურების მოწყობა, ცხოველთა საკვებ მცენარეთა გაშენება და სხვა) -----	34
ზ.გ) საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა სახეობების დაცვის, შენარჩუნებისა და აღწარმოების ღონისძიებები -----	34
ზ.დ) საჭიროების შემთხვევაში ინვაზიური სახეობების ელიმინაციის ღონისძიებები -----	35
ზ.ე) მოქმედი ბუნებრივი და ანთროპოგენური ნეგატიური ფაქტორების და პოტენციური საფრთხეების იდენტიფიკაცია და მათი აღმოფხვრის/შერბილების ღონისძიებები -----	35
თ) ბიომრავალფეროვნების, მათ შორის, ენდემური და რელიქტური სახეობების, მაღალი კონსერვაციული ღირებულების ტყეების დაცვისა და მდგრადი მართვის ღონისძიებები -----	35
ი) ტერიტორიის განაწილება ხანძრის საშიშროების კლასების მიხედვით, ხანძარსაწინააღმდეგო პროფილაქტიკური ღონისძიებების ნუსხა -----	35
კ) ინფორმაცია ტყეების სანიტარიული მდგომარეობის შესახებ და გაუმჯობესების ღონისძიებები, ტყის ენტომომავნებლებით და ფიტო დავადებებით ტყეების დაავადების პროფილაქტიკისა და სალიკვიდაციოდ რეკომენდებული ღონისძიებების ნუსხა ცალკეული ტერიტორიების მიხედვით -	36
ლ) ლიცენზიით განსაზღვრული ტერიტორიის დაცვის მექანიზმები (მცველთა რაოდენობა, ტრენინგი, შესაბამისი ნაგებობები და სხვა) -----	37
მ) სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე ტურიზმის განვითარებისათვის (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) დაგეგმილი ღონისძიებები -----	38
ნ) ინფრასტრუქტურის განვითარება: შესასვლელები, ადმინისტრაციული ინფრასტრუქტურა, ვიზიტორთა მომსახურების ინფრასტრუქტურა (სასტუმრო, ბილიკები, საინფორმაციო ცენტრი და სხვა), ინფრასტრუქტურის განვითარებისათვის საჭირო ელ. მომარაგების, წყალმომარაგების და წყლის არინების სისტემების მითითება, სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული შიდა ინფრასტრუქტურა (გზები, ნაგებობები) -----	39
ო) სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის საკითხები -----	39
პ) სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული ჰიდროლოგიური ქსელის დახასიათება ----	39

❖ saqmianobis droSi ganawileba (periodi: aTi weli)	40
❖ d a s k v n a	41

➤ **P.S. marTvis gegmas Tan erTvis:**

1. Tematuri rukebi (gabatonebuli merqniანი saxeobebis da xanZarsaSiSi klasebis mixedviT koromTa gegmebi, samonadireo meurnebis zonireba) feradi amonabeWdi;
2. samonadireo teritoriis topografiული da orTopotogegmis rukebi (feradi amonabeWdi).

samonadireo meurneobis marTvis ZiriTad mizans da amocanas warmoadgens rogorc sanadiro cxovelebis ricxovnobis SenarCuneba saeqspluatacio garantis doneze, aseve teritoriis maqsimalurad gegmazomieri gamoyeneba da masSi Semaval bunebriv ekosistemebSi minimaluri Careva. samonadireo meurneobis teritoriaze arsebuli floris da faunis resursebis dacva, yovelwliuri aRricxvis da bioteqnikuri RonisZiebebis Catareba, populaciis xarixsis amaRleba-gamravleba. saWiroebis SemTxvevaSi meurneobis teritoriaze nadir-frinvelis xelovnuri moSeneba, Semoyvana. maTi miznobrivi gamoyeneba rekreaciuli sivrcis mowyobaSi, romelic SemdgomSi aisaxeba Tanmimdevruli monitoringis dagegmarebaSi, rac xels Seuwyobs sanadiro da ekoturizmis swori ganviTarebis mimarTulebas.

b) licenziT gansazRvruli teritoriis fiziko-geografiuli da bio-ekologiuri daxasiaTeba

b.a) samonadireo meurneobis adgilmdebareoba da farTobi;

samonadireo meurneoba mdebareobs TrialeTis qedis CrdiloeT kalTaze, mdinare Zamisa da misi Senakadebis (tyemlovaniswyali – md. Zamis marcxena Senakadi, abuxaloswyali, muxileTiswyali, Svaniswyali) napirebze. samonadireo meurneobis saerTo farTobi 10181 ha-s Seadgens.

ბ.ბ) სამონადირეო მეურნეობის განთავსების მუნიციპალიტეტის/მუნიციპალიტეტების დასახელება, რეგიონი, რაიონი, სახელმწიფო ტყის ფონდის კვარტალები (სამონადირეო მეურნეობის სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე არსებობის შემთხვევაში), დაცული ტერიტორიის დასახელება ((სამონადირეო მეურნეობის დაცულ ტერიტორიაზე არსებობის შემთხვევაში), გეოგრაფიული მდებარეობა - სამონადირეო მეურნეობის საზღვრების წვეროების X და Y კოორდინატები, აღებული UTM კოორდინატთა სისტემაში; აგრეთვე მყარი გეოგრაფიული ნიშნულები, რომელთა სიახლოვესაც მდებარეობს სამონადირეო მეურნეობა;

samonadireo meurneobisaTvis gankuTvnilni teritoria ganTavsebulia Sida qarTlis regionSi, qarelis satyeo ubnis, gverZineTis (3845 ha) satyeosa da tyemlovanas (6336 ha) satyeoSi (kvatრlebi: gverZineTi - #1-30, tyemlovana - #1-51). samonadireo meurneobis MmTlian teritorialს aRmosavleTidan esazRvrebა goris, Crdilo-dasavleTiT xaSuris, samxreTiT borjomis administraciuli raionebi. qarelis raionidan daSorebulia 20-40 km, xolo Tbilisidan daaxloebiT 140-160 km.

meurneobis teritoriis sazRvris wveroebis X და Y koordinatebi aRebuli UTM koordinatTa sistemaSi: gverZineTis satyeo:

CrdiloeTi: X - 397148,8 Y – 4646231,3.
samxreT-aRmosavleTi: X - 398957,8 Y – 4636860,1.
samxreT-dasavleTi: X - 3889030,1 Y – 4636229,8.
Crdilo/dasavleTi: X – 390237,9 Y – 4643819,6.
tyemlovanas satyeo:
CrdiloeTi: X - 399259,4 Y – 4637057,1.
aRmosavleTi: X – 401910,5 Y – 4634276,2.
samxreTi: X - 395316,6 Y – 4627696,8.
dasavleTi: X – 389317,7 Y – 4634534,4.

b.g) teritoriis mokle fizikur-geografiuli daxasiaTeba: reliefi, simaRle zRvis donidan;

relieფი და niadagi: tyis koromebi ganlagebulia ZiriTadad saSualo mTiani xeobeბiT. teritoria ZiriTadad warmodgenilia mTa-goriani და gorak-borcviani reliefiT და moicavs wylian xeobebs. zeda zoli umTavresad warmodgenilia qveda eocenis TixebiT, qviSa-qveბiT, mergeleბiT, tufebiT, tufqviSaqveბiT, Sua eocenis და sxvadasxva vulkanuri qaneბiTა და maTi ganfeneბiT. gamoirCeva Rrmad CaWrili xeobeბiT, zog adilas

SiSveli Camorecxili kldeebiT, Sevakebuli mcire daqanebis ferdobebiTa da gorak-borciviani mTiswineTiT. mTagorian pirobebSi vxdebiT eroziisaTvis damaxasiaTebel movlenas da SeimCneva adrindeli da Tanamedrove warmoSobis procesebiT, romlebsac adastureben Zveli da axali warmoSobis terasebi. ferdobTa daxrilobas ganapirobebs atmosferuli naleqebis pirdapiri moqmedeba, ris Sedegac ganviTarebulia sxvadsxva reliefis formebi.

კლიმატი: teritoriis tyeebi Sedis aRmosavleT saqarTvelos tenian olqSi. gamoirCeva zomierad notio haviT, civi zamTriTa da xangrZlivad grili zafxuliT. haeris saSualo wliuri temperatura +9.5⁰C-ia. ianvari – -3.3⁰C, agvisto - +20⁰C, absoluturi minimumi - -23⁰C, xolo absoluturi maqsimumi - +36⁰C-ia. weliwadSi saSualod modis 700 mm naleqi, aqedan maqsimaluri dekembrisa da noembris Tveebze modis, xolo minimaluri raodenoba ivlisisa da agvistos TveebSi. gviani yinvebi icis aprilis TveSi, xolo adreuli noemberSi. ZiriTadad qris aRmosavleTisa da dasavleTis mimarTulebis qarebi. niadagi warmodgenilia tyis yavisferi, muqi yavisferi, saSualo da mcire sisqis yomrali, Ria da gaewerebuli, kordiani mTa-mdelos niadagebiT.

ჰიდროგრაფია: teritoriaze arsebuli mdinare Zama, warmodgens md. mtkvris marjvena Senakads, misi sigrZe daaxloebiT 42 km-ia. mdinaris auzis farTobi 342 kv. km-ia, saTaves iRebs TrialeTis qedis CrdiloeT kalTidan daxloebiT 2150 m. simaRlidan. mdinare sazrdoobs Tovlis, wvimisa da miwisqveSa wylebiT. mdinare Zamas auzSi aRsaniSnavia unikaluri _ mewyruli warmoSobis **bateTis tba** (TrialeTis qedis CrdiloeT kalTa, bateTiswylis xeoba, z.d. 1313 m).

samonadireo meurneobis teritoria mdebareobs z. d. daaxloebiT 800-2000 m simaRleze.

b.d) mcnareuli safari: მცენარეული საფარი: ფლორისტული შემადგენლობა, საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობების მითითებით, მათი კომპლექტური გავრცელების ადგილები; არსებული ჰაბიტატების ტიპები, მათი ფართობების განსაზღვრა, აღწერა და დახასიათება;

○ floristuli Semadgenloba:

cxrili #1

xeebi da buCqebi		SeniSvna
qarTuli saxelwodeba	laTinuri saxelwodeba	
maRalmTis muxa*	Quercus macranthera	wiTeli nusxa
qarTuli muxa	Quercus iberica	
kavkasiuri rexila	Carpinus caucasica, Carpinus betulus	
aRmosavluri wifeli	Fagus orientalis Lipsky	
fiWvi	Pinus sosnowskii	
aRmosavleTis naZvi	Picea orientalis	
kavkasiuri soWi	Abies nordmanniana	

kakalis xe*	Juglans regia L.	wiTeli nusxa
kavkasiuri cacxvi	Tilia caucasica	
Tela	Ulmus carpinifolia	
nekerCxali	Acer campestre	
maRalmTis boyvi	Acer trautvetteri	
ifani	Fraxinus exelsior	
kavkasiuri panta	Pirus caucasica	
kuneli	Crataegus caucasica	
Sindi	Cornus mas	
Savi muryani	Alnus glutinosa (L.) Gaertn.)	
TeTri aryi (litvinovis aryi)	Betula Litwinowi A. Doluch	
Rvia	Juniperus pigmaea	
jagrcxila	Carpinus orientalis	
verxvi (endemuri)	Populus tremula	
askili	Rosa canina	
deka	Rhododendron caucasicum	
moxari	Ribes alpinum	
xurtkmeli	Grossularia reclinata	
akacia	Acacia	

o mcnareuli sartyelis zonireba

cxrili #2

#	mcnareuli sartyelis dasaxeleba	gavrceleba zRvis donidan (m)	sartyelSi Semavali sxva mcnareuli safari
1	muxis sartyeli	500-1000	<p>qarTuli muxa(Quercus iberica), kavkasiuri rexila(Carpinus caucasica), ifani(Fraxinus exelsior), nekerCxali (Acer campestre), kavkasiuri cacxvi(Tilia caucasica), kavkasiuri panta(Pyrus caucasica).</p> <p>qvetye – askili(Rosa canina), jagrcxila(Carpinus orientalis), ჩვეულებრივი Sindi(Cornus mas) da sxva.</p>

2	wiflis sartyeli	1000-1500	ZiriTadad aRmosavleTis wifeli(Fagus orientalis L), kavkasiuri rexila(Carpinus caucasica), kavkasiuri panta(Pyrus caucasica) da sxva Sereuli jiSebi.
3	naZvis sartyeli	1500-2000	ZiriTadad aRmosavleTis naZvi(Picea orientalis), aRmosavleTis wifeli(Fagus orientalis L), kavkasiuri soWi(Abies nordmanniana), kavkasiuri cacxvi(Tilia caucasica), TeTri aryi (litvinovis aryi)(Betula Litwinowi A. Doluch), da sxva Sereuli jiSebi
4	subalpuri sartyeli	2000 >	maRalmTis nekerCxali(Acer trautvetteri), TeTri aryi (litvinovis aryi) (Betula Litwinowi A. Doluch), Tela (Ulmus caprinifolia), da sxva Sereuli jiSebi.
5	alpuri sartyeli	2000 >>	warmodgenili ბუჩყნარი – deka(Rhododendron caucasicum), mocxari (Ribes alpinum)alpuri wiTeli nayofiT, xurtkmeli (Grossularia reclinata), da sxva.

- არსებული ჰაბიტატების ტიპები, მათი ფართობების განსაზღვრა, აღწერა და დახასიათება:

cxrili #3

#	savargulebis tipi	farTobi (ha)
1	fiWvi	1220
2	aRmosavleTis naZvi	1530
3	kavkasiuri soWi	222
4	muxa	1324
5	ifani	36
6	aRmosavluri wifeli	4547
7	nekerCxali	216
8	akacia	18
9	kavkasiuri rexila	370

10	jagrcxila	198
11	verxvi	316
12	TeTri aryi (litvinovis aryi)	171
13	Savi muryani	11
14	kavkasiuri panta	2

samonadireo meurneobis teritoriaze mcnareuli safari warmodgenilia komfaqturi masivebiT da warmoadgens mTis tyeebs, buCqnares da meorad mdeloeb. tyis formaciebi vlindeba aRmosavleT saqarTvelos mTebis Sua sartylis tyeebiT, sadac gvxdeba qarTuli muxa, maRalmTis muxa, kavkasiuri rcxila, aRmosavluri wifeli, fiWvi, aRmosavleTis naZvi, kavkasiuri soWi, akacia, TeTri aryi (litvinovis aryi), kakalis xe, Tela, nekerCxali, maRalmTis boyvi (nekerCxalis erTerTi saxeoba, subalpuri zona) ifani, panta, nacara muryani, verxvi, jagrcxila, Sindi, askili, mocxari, tyemali, Rvia, deka da sxv. tyesi da mdeloze mravlad vxvdebiT sxvadasxva saxis samkurnalo balaxeul mcnareeb. mTeli teritoria zRvis donidan 800-2000>m zRvrul diapazonSia, aqedan ZiriTadi nawili zRvis donidan 800-1800>m diapazons moicavs. masSi warmodgenilia Semdegi vertikaluri mcnareuli sartyeli: muxnar-jagrcxilnari, muxnar-rcxilnari, muxnar-fiWvnari da sxv. zog adgilas muxnari gadadis jagrcxilnarSi da jageklian velSi. wiflnarebSi gvxdeba Semdegi saxis jgufebi: wminda wiflnari, maRalbalaxiani wiflnari, wiflnari mayvliT, wiflnar-rcxilnari, wiflnar-muxnari. anTropogenuri gavlena am tyebma mniSvnelovnad ganicada, ris gamoc Tavisi pirvandelis saxiT iSviaTad gvxdeba. zog adgilebSi mcire farTobebze, muxnarebsa da wiflnarebs fiWvi, soWi da naZvi bunebrivad ereva. tyeebis garda samonadireo teritoriaze warmodgenilia maRalmTis nairbalaxovani velebi da dekianebi (z.d. 1400-2000>m).

saqarTvelos wiTel nusxaSi Setanili saxeobebidan gavrcelebulia **maRalmTis muxa (Quercus macranthera), kakalis xe (Juglans regia L.)**.

ბ.ე) ტერიტორიაზე არსებული (მობინადრე) გარეულ ცხოველთა (ძუძუმწოვრები, ფრინველები, რეპტილიები, ამფიბიები, თევზები) ნუსხა (ქართული და ლათინური დასახელებებით); ტერიტორიაზე არსებული (მობინადრე) ფაუნის საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილი სახეობების ნუსხა (ქართული და ლათინური დასახელებებით) და მათი არსებული მდგომარეობის შეფასება, რიცხოვნობა;

ZuZumwovrebi (Mammalia)

cxrili #4

#	qarTuli dasaxeleba	laTinuri dasaxeleba	SeniSvna
1	qvis kverna	Martes foina	
2	gareuli Rori	Sus scrofa	
3	ruxi kurdReli	Lepus europaeus	
4	tyis kata	Felis silvestris	
5	mgeli	Canis lupus	
6	tura	Canis aureus	
7	mela	Vulpes vulpes	
8	aRmosavleT evropuli zRarbi	Erinaceus europaeus	
9	dedofala	Mustela nivalis	
10	saxlis Tagvi	Mus musculus	

11	Cveulebrivi memindvria	Microtus arvalis	
12	mcireaziuri Tagvi	Apodemus mytacinus	
13	kavkasiuri tyis Tagvi	Apodemus fulvipectus	
14	mcire tyis Tagvi	Apodemus uralensis	
15	tyis Zilguda	Dryomys nitedula	
16	Ramura	Vespertilio murinus	
17	Sveli	Capreolus capreolus Linnaeus,1758	
18	maCvi	Meles meeus	
19	mura daTvi*	Ursus arctos	wiTeli nusxa
20	Txunela	Talpa caucasica	

frinvelebi (Aves)

cxrili #5

#	qarTuli dasaxeleba	laTinuri dasaxeleba	frinvelis yofnis xasiaTi	SeniSvna
1	xekakuna	Dryocopus martius	mobinadre	
2	Cveulebrivi gvriti	Streptopelia turtur	gadamfreni	
3	gviZini (gulio)	Columba oenos L 1758	gadamfreni	
4	SoSia	Sturnus vulgaris	mobinadre	
5	mimino	Accipiter nisus	mobinadre/zamTarSi momTabare	
6	alkuni	Alcedo atthis	mobinadre	
7	WinWraqa	Troglodytes troglodytes	mobinadre	
8	gulwiTela	Erithacus rubecula	gadamfreni	
9	mwyeri	Coturnix coturnix	gadamfreni	
10	kavkasiuri roWo*	Tetrao mlokosiewiczzi	mobinadre	wiTeli nusxa
11	gnoli	Perdix perdix	mobinadre	
12	tyis qaTami	Scalopax rusticola	gadamfreni	
13	qedani	Columba palumbus	gadamfreni	
14	guguli	Cuculus canorus	gadamfreni	
15	Cveulebrivi bolokarkazi	Caprimulgus europaeus	gadamfreni	
16	tarbi	Sturnus roseus	gadamfreni	

17	SavSubla RaJo	Lanus minors	gadamfreni	
18	molaRuri	Oriolus oriolus	gadamfreni	
19	mwvane kodala	Picus viridis	mobinadre	
20	Cveulebrivi grata	Emberiza citrinella	mobinadre/nomaduri	
21	baRis grata	Emberiza hortulana	gadamfreni	
22	mTis grata	Emberiza cia	mobinadre	
23	RalRa	Crex crex	gadamfreni	
24	yapyapi	Caracias garrulus	gadamfreni	
25	kvirioni	Merops apiaster	gadamfreni	
26	ofofi	Upupa epops	gadamfreni	
27	namgala	Apus apus	gadamfreni	
28	kldis mercxali	Ptypnoprogne rupestris	gadamfreni	
29	soflis mercxali	Itirundo rustica	gadamfreni	
30	Cveulebrivi cocia	Sitta europaea	mobinadre	
31	SavTava cocia	Sitta krüperi	mobinadre	
32	kldecocia (wiTelfrTiani)	Tichodroma muraria	mobinadre/zamTarSi nomaduri	
33	yorani	Corvus corax	mobinadre	
34	Cxikvi (jafara)	Garrulus glandarius	mobinadre	
35	CxarTvi	Turbus viscivorus	gadamfreni/momTabare	
36	SaSvi	Turbus merula	mobinadre	
37	RaJo	Lanius collurio	gadamfreni	
38	mindvris beRura	Passer montanus	mobinadre	
39	saxlis beRura	Passer domesticus	mobinadre	
40	tyis torola	Lullula Arborea	gadamfreni	
41	mindvris torola	Alauda arvensis	mobinadre	
42	didi wiwwiva	Parus major	mobinadre	
43	Cveulebrivi bolocecxla	Phoenicurus ploenicurus	gadamfreni	
44	mTis boloqanqara	Motacilla cinorea	gadamfreni	
45	narCita, niblia	Carduelis carduelis	mobinadre	
46	stvenia	Pyrrhula pyrrhula	mobinadre/nomaduri	
47	baiyuSi	Asio slammeus	mibandre/momTabare	
48	Woti	Athene noctua	mobinadre	
49	Cveulebrivi kulumburi	Coccothraustes coccothraustes	mobinadre	
50	kaWkaWi	Pica pica	mobinadre	

reptiliebi (Reptilia)

#	qarTuli dasaxeleba	laTinuri dasaxeleba
1	kldis xvliki	Lacerta saxicola
2	velis gvelgesla	Virepa ursuni
3	spilenZa	Coronella

amfibiebi (Amphibia)

cxrili #7

#	qarTuli dasaxeleba	laTinuri dasaxeleba
1	Cveulebrivi gombeSo	Bufo bufo
2	tbis bayayi	Rana ridibunda
3	Cveulebrivi vasaka	Hyla arborea

Tevzebi (Pisces)

cxrili #8

#	qarTuli dasaxeleba	laTinuri dasaxeleba	SeniSvna
1	mdinaris kalmaxi*	Salmo fario	wiTeli nusxa
2	mtkvriss wvera	Bardus Iacerta cyri	

samonadireo meureneobis teritoriaze gavrclebuli faunis saxeobebidan gxvdeba, rogorc aborigeni, aseve gadamfreni, adgilmonacvლე, mozamTre/mobudari, mobinadre/nomaduri cxovelebi, maTi mdgomareoba dReis mdgomareobiT damakmayofilebelia.

- **samonadireo meurneobis teritoriaze asaxulia Semdegi saxis fauna:**
  - ZuZumwovrebis 20 saxeoba;
  - frinvelebis 50 saxeoba;
  - reptiliebis (qvewarmavlebis) 3 saxeoba;
  - amfibiების 3 saxeoba;
  - Tevzebis 2 saxeoba.
- **frinvelTagan, romlebic samonadireo meurneobis teritoriaze gvxdbian:**
  - mobinadrea 21 saxeoba;
  - gadamfreni 23 saxeoba;
  - mobinadre/nomiduri – 3 saxeoba;
  - mobinadre/momTabare – 2 saxeoba;
  - gadamfreni/momTabare – 1 saxeoba.
- **saqarTvelos “wiTeli nusxis” saxeobebidan gvxdება:**

- Tevzebis 1 saxeoba;
- frinvelebis 1;
- ZuZumwovrebis 1.

g) sanadiro cxovelebis sabinadro pirobebis Sefaseba

გ.ა) სავარგულების ფართობების იდენტიფიკაცია სანადირო ცხოველების თითოეული სახეობისათვის შესაფერის და არაშესაფერის საბინადრო ტერიტორიებად;

savargulis farTobebis identifikacia ganxorcielebulia SerCeviTi meTodiT, kerZod, satyeo miwebis fondSi - tyis tipebis mixedviT. arasatyeo miwebis fondSi _ agrolandSaftebis tipebis mixedviT.

sanadiro cxovelebis TiToeuli saxeobisaTvis Sesafetisi da araSesafetisi sabinadro teritoriis dadgenisaTvis gamoyenebuli iqna cxovelTa simWidrovის indeqsაციის principebi, dadginda rogorc sanadiro cxovelebis dRe-Ramuri, aseve sezonuri sabinadro staciebi da savargulebis is tipebi, sadac cxovelebi binadrobენ epizodurad (vertikalური gadanacvlebis, ferdobebis daqanebis, kvebis, dasvenebis da sxva mizezebis gamo).

samonadireo meurneobის teritoriaze binadrobენ tyis zeda da qveda zonebis tipiuri gareuli cxovelebi. Cveulebriv maTTvis damaxasiaTebelia sezonuri vertikalური adgilgadanacvleba, kerZod zafxulSi inacvleben zeviT, zamTarSi Camodian dabla.

samonadireo meurneobის teritoriaze mენარეული safari warmodgenilia tyeebiT, buCqnarebiT, meoradi mdeloebiT. savargulSi wiflnar-muxnarebis koromebs ukaviaT 5871 ha farTobi, anu teritoriis 58%, wiwvovan koromebs – 2972 ha farTobi anu teritoriis 29.2% da danarCeni tyis savargulebis farTobebს 1338 ha anu 12.8%.

sanadiro cxovelebis sabinadro savargulebis bunebrivi Tvisეები da maTi saxecvlileba sameurneო gamoyenebis Sedegad ganapirobენ gareuli nadir-frinvelის dReRamur, sezonur da wliuri sabinadro sivrcის Tvisეებსა da xarisxs. maTi sabinadro mudmivi staciebi mdebareobs wiflnarebis, muxnarebis, rcxilnarebis, jagrcxilnarebis da wiwvovani koromebis nawilebSi, xolo epizodur sabinadro savargulebs warmoadgenენ velobiani ferdobebi da saTibebi.

zemoT naxsenebi tyeebi warmoadgenენ ZiriTad Sesafetის sabinadro savargulebs aq arsebuli **sanadiro cxovelebis** saxeobebisaTvis, rogoricაა: Sveli, gareuli Rori, ruxi kurdReli, qvis kverna, maCvi, tura, mela, mgeli.

Sveli – sabinadro Sesafetის savargulia farTobის mTeli teritoria.

gareuli Rori - sabinadro Sesafetის savargulia wiflnari da muxnari.

ruxi kurdReli - sabinadrod varგისია: wiflnari, fiWnari, muxnarebi, verxvnarebi, buCqnarebi, velobebi, saxnavebi, baRebi, xevebi da xramebi, kldiani naSalebi.

mgeli - sabinadro Sesafetის savargulia farTobის mTeli teritoria.

mela - sabinadro Sesafetის savargulia farTobის mTeli teritoria.

tura – sabinadro Sesafetის savargulia mTის Zirebis tyeebi da buCqnarebi.

maCvi – sabinadro Sesafetის savargulia wiflnarebi, agreTve Walispira

Txmelnarebi, pantianebi, velobebi da kulturebi.

qvis kverna – sabinadro Sesafetის savargulia farTobის mTeli teritoria.

mwyeri, RalRa _ samonadireo meurneobის sabinadro Sesafetის savargulia velobi.

tyis qaTami – sabinadrod Sesafetის tyis qveda zoli.

qedani, gviZini(gulio), gvriti _ sabinadro Sesafetის savargulia tyis qveda sartyeli.

g.b) savargulebis identifikacia habitatebis mixedviT, savargulebis ekologiuri da bioekologiურ-ekonomikuri mdgomareobის Sefaseba;

savargulebis identifikaciis Catareba gansazRvrulia satyeo-tipologiuri, geografiuli mdebareobis, botanikuri da samonadireo meurneobis teritoriaze warmodgenili landSaftebis erTobliobis gaTvaliswinebiT.

samonadireo meurneobis savargulebis tipebis farTobi ganisazRvrebatiT dafaruli savargulebi saSualod 5-6 heqtari, xolo buCqnarebi da balaxeuli mcnareebiT dafaruli savargulebi 1-2 heqtari.

tyiTa da buCqnariT dafaruli mcnareuli safari gamoyofil iqna iseTi gabatonebuli saxeobebis mier warmodgenili farTobebi, romlebsac Zireuli mniSneloba aqvT cxovelTa yofisa da maTi sabinadro pirobebis SeqmnaSi:

muxnari: uxvnayofiani savargulia (uxmosavlianoba daaxloebiT 3 weli), cxovelTa sabinadro staciebia wlis civ periodSi. xasiaTdeba zafxuli-Semodgomis periodSi maRali, xolo zamTris periodSi kargi TavSesafris xarisxiT.

wiflnari: ZiriTadad gareuli cxovelebis wlis Tbili periodis sabinadro staciebia, gansakuTrebiT cxovelTa mdgradoba SeiniSneba uxmosavlianobis periodSi (uxmosavlianoba daaxloebiT 3-4 weli). cxovelTa TavSesafris pirobebi zafxulis periodSi sagrZnoblad maRali, zamTarSi ki saSualo xarisxisaa.

soWnari: cxovelebisatvis warmodgens rogorc zafxulis, aseve zamTris sabinadro staciebs.

naZvnari: SeiZleba iTqvas, rom warmodgens saSualoze dabal xarisxis savarguls, sadac cxovelebi gamoiyeneben mxolod TavSesafar adgilad da rogorc wesi aseT adgilebSi xangrZlivad ar binadrobent.

fiWvnari: bunebrivad warmoSobili koromebi qmnian mkveTrad gansxvavebuli tipis savarguls da warmodgens ZiriTadad sanadiro cxovelebis zafxulis adgilsamyofels, ar eridebian maT TavSesafra gamoyenebasac.

Sereuli foTlovani tyeebi: xasiaTdeba sanadiro cxovelTa TavSesafris kargi xarisxiT, romelic warmoadgens cxovelTa droebiT sabinadro staciebs.

tyiT dafarul savargulebSi cxovelTa sabinadro pirobebis Sefaseba warmoebda tyis calkeul ubnebsa da kvartlebSi, maTSi qve-tyis arseboba ganapirobebs nayofismomcemi saxeobebis sixSires. cxovelTa kvebis pirobebi SeiZleba Sevasafod savargulebSi ganatonebuli saxeobebis nayofierobiT, xnovanebiT, sixSiriT da uxmosavlianobis periodizmiT. cxovelebis TavSesafris pirobebi SeiZleba ganvixilob, rogorc maT mier SerCeuli dRe-Ramuri staciebiT, droebiTi, SemTxveviTi, mokle an grZelvadiani sabinadro adgilebis gansazRvriT. niSandoblivia budobis an bunagobis staciebis gamovlineba, sezonuri gadanacvlebis, dasvenebis, gamozamTrebis SesaZlebloba.

rogorc zemoT arvniSneT samonadireo savargulebis farTobebSi gareuli cxovelebis sabinadro pirobebis xarisxis Sefaseba gakeTebulia yoveli calkeuli erTeulisaTvis da ganisazRvrebati Semdegi ZiriTadi parametrebis mixedviT:

✓ **kvebis pirobebi** - tyis sixSire, gabatonebuli saxeobebis xnovaneba, nayofisunarianoba, sakvebis arsebobs xangrZlivoba-xelmisawvdomoba. igive daxasiaTebiT SeiZleba ganisazRvros qvetyis da balaxis safaris mdgomareoba da xarisxi;

✓ **TavSesafris pirobebi** - cxovelebis mier arCeuli dRe-Ramuri da sezonuri sabinadro adgilsamyofelis dadgena, maTi droebiTi, SemTxveviTi, moklevadiani an grZelvadiani sabinadro adgilmdebareobis gamovlena;

✓ **namatis gamozrdis pirobebis Sefaseba** _ savargulebis sabunage da sabudari tevadobis gansazRvra;

✓ **sakvebis mopovebis, darwyulebis, dasvenebis da gamozamTrebis pirobebi;**

✓ **antropogenuri xasiaTis** (klimatis cvlileba, garemos globaluri dabinZureba a.S.) **uaryofiTi zemoqmedebis mqone faqtorebis xasiaTi** da maTi gamovlena.

saerTo jamSi samonadireo meurneobis teitoriaze warmodgenili mcnareuli safari - muxnari, wiflnari, fiWvnari, soWnari, naZvnari kargi xarisxis savargulebia sanadiro cxovelebisTvis, rogoricaa gareuli Rori, Sveli. saSualo xarisxis savargulebia ruxi kurdrLisatvis.

velobebi - aris tyiani savargulebis aucilebeli komponenti. velobebs iyeneben yvela saxeobis gareuli cxovelebi, romlebic binadrobent tyian savargulebSi, gansakuTrebiT ki ruxi kurdrLebi.

wylebi – aris tipiuri mTis mdinare (md. Zama), xasiaTdeba Cqari dinebiT da aqvs mTis mdinareebis yvela Tviseba. kargi xarisxis sabinadro savargulia mdinaris kalmaxisTvis.

d) sanadiro cxovelebis resursebis Sefaseba

d.a) sanadiro cxovelebis saxeobrivi simdidre

samonadiro meurneobis teritoriaze sanadiro cxovelebi ZiriTadad warmodgenilia mkvidri mobinadre saxeobebiT, frinvelebidan ki gxvdeba saqarTveloSi damaxasiaTebeli gadamfreni saxeobebi.

cxrili #9

#	<i>sanadiro saxeobebis dasaxeleba</i>		<i>saxeobis statusi</i>
	<i>qarTuli saxelwodeba</i>	<i>laTinuri saxelwodeba</i>	
	cxovelebi		
1	Sveli	Capreolus capreolus Linnaeus, 1758	nadirobis obieqti
2	gareuli Rori	Sus scrofa	nadirobis obieqti
3	ruxi kurdReli	Lepus europeus	nadirobis obieqti
4	mgeli	Canis lupus	nadirobis obieqti
5	mela	Vulpes vulpes	nadirobis obieqti
6	maCvi	Meles meles	nadirobis obieqti
7	qvis kverna	Martes foina	nadirobis obieqti
8	tura	Canis aureus	nadirobis obieqti
	frinvelebi		
1	mwyeri	Coturnix coturnix	nadirobis obieqti
2	gvriti	Streptopelia turtur	nadirobis obieqti
3	qedani	Columba palumbus	nadirobis obieqti
4	gviZini (gulio)	Columba oenos	nadirobis obieqti
5	RalRa	Crex crex	nadirobis obieqti
6	tyis qaTami	Scalopax rusticola	nadirobis obieqti

d.b) sanadiro cxovelebis gavrceleba, gansaxleba da ganTavseba sabinadrod Sesafervis savargulebSi:

gareuli cxovelebis gavrceleba, gansaxleba da ganTavseba ganisazRvrebami misi adgilmdebareobiT, rac vlindeba populaciis zrdis malimitirebeli (sakvebi, romelic damokidebulia populaciis simWidroveze) ekologiuri faqtoriT da xasiaTdeba maTTvis maRali xarisxis sakvebi teritoriebis warmoCeniT.

○ **gavrcelebis are (zogadi daxasiaTeba):**

cxrili #10

#	saxeobis dasaxeleba		konkretuli saxeobisavis sabinadro savargulis farTobi (ha)	Sesaferisi sabinadro savarguli
	qarTuli saxelwodeba	laTinuri saxelwodeba		
1	Sveli	Capreolus capreolus Linnaeus,1758	10181	mTeli teritoria
2	gareuli Rori	Sus scrofa	10181	mTeli teritoria
3	ruxi kurdReli	Lepus europeus	4000	tyis ganapira zoli
4	mgeli	Canis lupus	10181	mTeli teritoria
5	mela	Vulpes vulpes	10181	mTeli teritoria
6	maCvi	Meles meles	4500	tyis qveda zoli
7	qvis kverna	Martes foina	10181	mTeli teritoria
8	tura	Canis aureus	10181	mTeli teritoria
9	mwyeri	Coturnix coturnix	665	veliani ferdobebi, tyis Sua zoli
10	gvriti	Streptopelia turtur	1500-2000	tyis qveda zoli
11	qedani	Columba palumbus	1500-2000	tyis qveda zoli
12	gviZini (gulio)	Columba oenos	1500-2000	tyis qveda zoli
13	RalRa	Crex crex	665	veliani ferdobebi, tyis Sua zoli
14	tyis qaTami	Scalopax rusticola	1000-1500	tyis qveda zoli

1. mkvidri mobinadre sanadiro cxovelebi.

Sveli – binadrops savargulis TiTqmisi mTel farTobSi. misi ZiriTadi sabinadro staciebi mdebareobs wiflnar tyeebSi, zafxulobiT Cerdeba tyis Sua da odnav zeda zolSi, Cerdeba meCxerebSic, zamTris uTovlo periodSi tyis Sua zolidan SedarebiT zeda zolSi (mTis wverebSi), didTovlobis dros migrirebs tyis Sua da qveda zolSi (Txmela-verxvnarebamde), sabinadro staciebia wiflnarebis qveda zoli, muxnarebi, rxcilnari da jagrcxlinri ((moZraobs da brundeba)).

gareuli Rori - wiflnari da muxnari tyeebis binadaria. zafxulobiT iwevs tyis Sua zolidan SedarebiT zeda zolSi, zamTris uTovlo periodSi tyis Sua zolidan SedarebiT mTis wverebSi, didTovlobis dros migrirebs rogorc tyis Sua da qveda, aseve zeda zolSi. aRricxvebis da dakvirvebis Sedegad SeiZleba iTqvas, rom gareuli Rori meurneobis teritoriaze gxvdeba gavliTi (~stumris~) saxiT, nanaxia maTi kvali goWebTan erTad, aseve morekvis dros, magram SeiZleba iTqvas, rom gareuli Rori ar aris samonadireo meurneobis teritoriis ZiriTadi binadari, rogorc wesi migrirebs (moZraobs da brundeba).

ruxi kurdReli - binadrops rogorc tyis qveda, aseve zeda zolSi. misi ZiriTadi sabinadro staciebia tye-veliani savargulebi. gavrcelebulia vertikaurad tyis qveda zolidan subalpur zonamde (moZraobs da brundeba).

mgeli - binadrops savargulis farTobis mTel teritoriaze, misTvis damaxasiaTebel sabunage adgilebSi. savargulebSi sabinadro sivrce sruliad sakmarisia ori ojaxisTvis (teritoriis sxvadaxva farTobebSi), saarsebo sivrce SeiZleba qondes teritoriis SigniT, magram ZiriTadad es sivrce warmoadgens teritoriis gareT, tyis qveda zolSi soflebTan siaxloves (moZraobs da brundeba).

mela - ZiriTadad tye-veliani, velis mobinadrea. iTvisebs savargulis teritoriis mTel farTobs (moZraobs, Cerdeba ufro SerCeul adgilebSi, iq sadac sakvebi metia).

tura – binadrops mTis Zirebis tyeebsa da buCqnarebSi, migrirebs rogorc tyis qveda aseve zeda zolSi (moZraobs, Cerdeba ufro SerCeul adgilebSi, iq sadac sakvebi metia).

maCvi – binadrops wiflnarebSi, agreTve Walispira TxmelnarebSi da pantianebsSi, sadac niadagis fenis sisqe aris sakmarisi misTvis mosaxerxebeli soroebis mosawyobad (adgilzea).

qvis kverna – binadrops savargulis teritoriis mTel farTobze. gavrcelebulia vertikaurad tyis qveda zolidan subalpur zonamde (adgilzea, moZraobs da brundeba).

samonadireo teritoriis savargulebSi arsebobs gareuli frinvelebis ramdenime saxeoba mobudari da aramobudari transmigrantebi, esenia:

2. gadamfreni mobudari gareuli frinvelebi.

mwyeri _ samonadireo meurneobis savargulebis farTobebSi sabudari adgilebi mcirea (saTib-saZovar adgilebSi), gxvdeba mcire raodenobiT tyis Sua zolis velian ferdobebze, Riad mimofantul Cirgvnarebis siaxloves.

RalRa – gadafrenis dros gxvdeba calkeuli saxiT tyis Sua zolis velian ferdobebze, maRal mcnareul safarSi, wylis siaxloves.

gviZini (gوليو) - binadrops mxolod budobis periodSi. gxvdeba mcire raodenobiT tyis qveda sartyelSi.

gvriti _ gxvdeba mcire raodenobiT, budobs tyiani zolis qveda sartyelSi.

3. gadamfreni mozamTre gareuli frinvelebi.

qedani _ mcire raodenobiT tyis qveda sartyelSi. binadrops mxolod budobis periodSi, tyis mosavlianobis periodSi rCeba gvian Semodgomamde, zamTarSi ki inacvlebs baris zonis tyeebSi.

tyis qaTami – saSemdgomo gadafrenis (Semodgoma-zamTris periodi) droebiT Cerdeba tyis qveda zolSi (Walebi, iflnarebi, Walispira Txmelnar-verxvnarebi).

d.g) sanadiro cxovelebis dasaxlebis simWidrove Sesafenis sabinadro savargulebis teritoriaze da tipologiur erTeulebSi;

gareuli cxovelebis Sesafenisi savargulebis tipebis mixedviT ganisazRvrebaxarixobrivi kategoriebi TiToeuli saxeobis mTeli Sesafenisi sabinadro teritoriisaTvis, romelTa safuZvelzec warmoebs yvela danarCeni saprognozo biologiuur_ekonomiuri maCveneblebis gaangariSeba. samonadireo meurneobaSi warmodgenilia sxvadasxva kategoriis savargulebis optimaluri tevadoba, rac gulisxmobs - gareuli cxovelebis TiToeuli saxeobis optimalur ricxovnobas farTobis garkveul erTeulze, romelic ar arRvevs ekosistemis balanss da SenarCunebulia

მისი მდგომარეობა. გარეული ცხოველების საბინადრო სავარგულები არსებობს პირობების ხარისხის შესაბამისად სავარგულები შეიქმნება. აქედან გამომდინარე:

1. პირობები:

- დასახლების სიმჭიდროვის და რიცხოვნობის მაქსიმუმი უზრუნველყოფს მართლ ხარისხის სავარგულებს,
- დასახლების სიმჭიდროვის და რიცხოვნობის ოპტიმუმი უზრუნველყოფს სასუბს ხარისხის სავარგულებს;
- დასახლების სიმჭიდროვის და რიცხოვნობის მინიმუმი უზრუნველყოფს დაბალი ხარისხის სავარგულებს.

2. სახეობები:

ა) დასახლების სიმჭიდროვის და რიცხოვნობის მართალი კატეგორია, რაც უზრუნველყოფს საეკოლოგიური გარანტის.

ბ) დასახლების სიმჭიდროვის და რიცხოვნობის დაბალი კატეგორია, რაც უზრუნველყოფს რიცხოვნობის მინიმუმს.

სახეობები კატეგორიების შესაბამისად მდგომარეობს - სასუბს, სასუბზე მართალი და მაქსიმუმი რიცხოვნობა უზრუნველყოფს სტაბილურ ეკოლოგიურ ბიოლოგიურ და სამეურნეო პროდუქტობას.

რიცხოვნების მინიმუმის შესაბამისად უზრუნველყოფს ბუნებრივი რესურსების ხარჯზე გარეული ცხოველების არსებობის ოპტიმალურ რიცხოვნობას.

რიცხოვნობის მინიმუმი - უზრუნველყოფს გარეული ცხოველის გადასახლების რეალურ საფრთხეს, რაც მოიტოვებს რესტინგის ან რეინტროდუქციის პროგრამების განხორციელებას.

ცხრილი #11

#	სახეობის დასახლება		კონკრეტული სახეობის საბინადრო სავარგულის ფართობი (ჰა)	არსებული რიცხოვნობა	დასახლების სიმჭიდროვე 1000 ჰა-ზე
	გარეული სახეობის დასახლება	დაბალი სახეობის დასახლება			
1	სველი	Capreolus capreolus Linnaeus, 1758	10181	121	12
2	გარეული მგელი	Sus scrofa	10181	33	3
3	მგელი	Lepus europeus	4000	67	17
4	მგელი	Canis lupus	10181	5	0.5
5	მგელი	Vulpes vulpes	10181	13	1
6	მგელი	Meles meles	4500	4	1
7	მგელი	Martes foina	10181	97	9
8	მგელი	Canis aureus	10181	6	1

gareuli cxovelebis dasaxlebis simWidrovisa da ricxovnobis maCvenebls, Tavisi statusis Sesabamisad, miniWebuli aqvT Semdegi saxis biologiuri warmadobis ganmsazRvrelis kriteriumi da xarisxobrivi kategoria:

1. dasaxlebis simWidrovis da ricxovnobis optimaluri raodenoba _ 250% _ I kategoria;
2. dasaxlebis simWidrovis da ricxovnobis saeqspluatacio garanti. biologiuri warmadoba _ 150% _ II kategoria;
3. dasaxlebis simWidrovis da ricxovnobis optimumi. biologiuri warmadoba _ 100 % _ III kategoria.
4. dasaxlebis simWidrovis da ricxovnobis minimumi. biologiuri warmadoba _ 50% _ IV kategoria.
5. dasaxlebis simWidrovis da ricxovnobis pesimumi. biologiuri warmadoba _ 25% _ V kategoria.

დ.დ) სანადირო ცხოველების დაცვა, აღწარმოება და სამეურნეო გამოყენება;

samonadireo meurneobis gaZRolisa da SemdgomSi warmatebuli marTvisaTvis, gareuli cxovelebis sabinadro pirobebis Sefasebis da xarisxis dadgenis mizniT, aucilebel RonisZiebas warmoadgens savargulebis mdgomareobis mudmivi da perioduli kontroli, sanadiro nadir-frinvelze sezonuri(fenologiuri) dakvirvebebi da aRwarmoebis meTodები.

samonadiro meurneoba dRemde axorcielebs licenzirebul teritoriaze fizikur dacvas da brakonierობის aRkveTis qmedebეbs. tardeba RonisZiebebi mimarTuli uSualod gareul cxovelebze – maTi dacvis, aRwarmoebis, SenarCunebis, gamravlebis xelSewyobisaken. kontrolzea daavadebebis prevenciis da maTTan brZolis sakiTxebi. xorcieldeba RonisZieბი mimarTuli cxovelebis sabinadro savarguleბი arseბობის pirobebis xarisxis gaumjobesebaze. am mimarTulებიT umjobesdeba kvebis, TavSesafრის, budობის da bunagობის, namatis gamozრდის xelisSemwyobi pirobebi. samonadireo meurneobის mier monitoringის Sedegeბze dayrdნობიT მოხdeბა mtacebel cxoveლTa ricxovnobის regulireბა, rac xels Seuwyობs samonadireo teritoriaze sasargeბlo sanadiro nadir-frinvelის ricxovnobის zრდას. saWiroების SemTxveვაSi daigegmeბა zogierTi cxoveლის reintroduციისა და/an restokingის qmedebების ganxorcieლeბა.

sanadiro cxovelebis aRricxvis, dasaxlebis simWidrovisa da saerTo ricxovneბის dasadgenad, SemuSavebulia sxvadasxva meTodeბი, Cven SemTxveვაSi gamoyeneბული iqna stratifikაციის meTodi. aRricxva warmoeბs sanadiro meurneobის mcveleბის, xolo saWiroების SemTxveვაSi mowveული an adგილობრივი resurseბის specialisteბის (nadirobismcodne) mier. samonadireo meurneobის teritoriaze cxoveleბის daTvლა da monitoringი xdeბა sezonurad (zamTrisa da gazafxulis periodSi, buneბრივი klimatis xelSewyობის mixedვიო). Sesruleბული samuSaoების monacemeბის mowodeბის Semdeg ki warmoeბs aRricxveბის Canawereბის dRიური.

gareuli cxoveleბის ricxovნობა maTi saxeobeბის mixedვიT, romelic warmodgenilia aRricxvis monacemeბის Sedegad (cxრილი #12), magალიTisTvis SesaZlebelia ganvixილოT erT romelime konkretul individze, rac analogიური iqneბა yvela qvemoT moyvanil individisTvis.

aRricxva Catareბულია zamTrის periodSi Tovlze nanaxi kvleბის CaniSvნიT. ganvixილოT es meTodi: winaswar virCevT sakvlev teritorias. sakvlevი marSრუტის dRიური manZილი unda Seadgendes s = 10 km. aRmricxveleბის raodenoba unda Seadgendes 6-8 kacs, romleბიc erTmaneTისagan ganTavsdeბიან daaxlobiT 1 km manZილის moSoreბiT. gasvla unda moxdeს ori dRis manZილze. pirvel dRes vnaxulobT Semxvedr kvleბs da `gadavtkeპნიT~. meore dRes gavdivarT igive marSრუტze და ukve CavინიSnavT Cvens mier gavლil bilikze gadavლil yvela cxoveლის kvalს, Semdeg ki xdeბა am monacemeბის damuSaveბა Sesabამის formuleბSi და daaxloებiT vadgenT cxoveლTa raodenobas samonadireo meurneobის teritoriaze. ganvixილოT formuleბის Tanmimdevroბა: cxoveleბის dasaxleბის simWidrovis gamosaTvleლი formula ase gamoiyreბა $\dot{D} = A \times K$, sadac D არის cxoveლTa dasaxleბის simWidroვე 1000 ha-ze, $A_{saS.raod}$ – aRricxvis maCveneბელი ((cxoveლTa saSualo raodenoba 1000 ჰა-ze) romelic gamoiTvleბა Semdeგი formuliT: $A = X \div S \times s$ sadac X არის naxული და aRricxული kvleბის saerTo raodenoba, S - sakvlev teritoriaze mTlianad gavლili manZილი (km), s - sakvlevი marSრუტის სიგრZe (1 strati) – 10 km), K - aTvლის koefიციენტი (sadac: $K = \frac{\pi}{2}(\text{mudmiva}) = \frac{3.14}{2} = 1.57$ Sefardeბული L-ze(cxoveleბის mier dRe-RameSi gavლili saSualo manZილი (km)), sakvlevი terორიის moculoba - Q ha, და cxoveლTa raodenoba - N. sablood formulas ki aqvs Semdeგი saxe – $N = D \times Q$

ganvixiliT Svlis magaliTze:

sakvlev teritoriaze Svlis aRricxvisaTvis gavlihma manZilma daaxloebiT Seadgina 60 km. e.i. S = 60 km, nanaxi da aRricxuli kvlebis raodenoba aris

X = 204, s - sakvlevi marSrutis sigrZe (1 strati) Seadgens – 10 km-s, mTlianad nanaxi kvlebis saSualo maCveneбели formulis safuZvelze aris $A = X \div S \times s = 34$, Semdeg vangariSobT K - aTvlis koeficients, Tu gaviTvaliswinebT rom L - Svlis mier dRe-RameSi gavlili saSualo manZili Seadgens 4.5 km-s, maSin

$K = \frac{\pi}{2}(\text{mudmiva}) \div L = \frac{3.14}{2} \div 4.5 = 0.35$. amis Semdeg vadgenT cxovelebis dasaxlebis simWidroves

$\dot{D} = A \times K = 12$. bolos ki viTvliT cxovelTa saerTo raodenobas – $N = D \times Q$, sadac Q aris sakvlevi teritorii moculoba Cvens SemTxvevaSi - 10181 ha, xolo 1000 ha-s SemTxvevaSi 101.81 ha, da miviRebT N = 121 individs.

cxrili #12

	aRricxuli kvlebis saerTo raodenoba	sul gavlili manZili km	marSrutis sigrZe km	cxovelTa mier dRe-RameSi gavlili saSualo manZili km	mTlianad nanaxi kvlebis saSualo maCveneбели	aTvlis koeficienti	sim Widrove	sakvlevi teritorii farTobi 100ha	cxovelTa saerTo raodenoba
individis dasaxeleba	X	S	s	L	A	K	D	Q	N
Sveli	204	60	10	5	34	0.35	12	10.181	121
gareuli Rori	123	60	10	10	21	0.2	3	10.181	33
ruxi kurdReli	126	60	10	5	21	0.3	7	10.181	67
qvis kverna	145	60	10	4	24	0.4	9	10.181	97
maCvi	7	60	10	5	1	0.3	0.4	10.181	4
mela	34	60	10	7	6	0.2	1	10.181	13
tura	16	60	10	7	3	0.2	1	10.181	6
mgeli	20	60	10	10	3	0.2	1	10.181	5

samonadiro savargulebis sameurneo produqtiuloba ganisazRvreba yovelwliurad mopovebisaTvis daSvebuli ricxovnobiT. es danakargi ar unda iyos imaze meti, risi Sevsebac bunebrivi aRwarmoebis xarjze SeuZlia ama Tu im saxeobis sanadiro cxovels.

- o sanadiro cxovelebis biologiuri da sameurneo produqtiulobis normebi:

cxrili #13

#	saxeobis dasaxeleba		Sefardeba mamri + mdedri	simwifis asaki mamri + mdedri	namati erT budobaze	wliuri namatis raodenoba	aRwarmoebis done %	wliuri bunebrivi namati %	wliuri sam. mateba %	mopovebis norma %
	qarTuli saxelwodeba	laTinuri saxelwodeba								
1	Sveli	Capreolus capreolus Linnaeus, 1758	$\frac{1:1}{1:2}$	$\frac{2}{1}$	1-2	1	45-60	20-35	10-20	5-10
2	gareuli Rori	Sus scrofa	$\frac{1:2}{1:5}$	$\frac{3}{1.5-2.5}$	3-7	1-3	100-300	40-100	20-80	20-60
3	ruxi kurdReli	Lepus europeus	1:1	$\frac{1}{0.5}$	2-6	1-5	100-500	80-150	60-100	40-80
4	mgeli	Canis lupus	1:1	$\frac{2.5-3}{1.5}$	4-12	2-6	400-500	100-150	50-70	50-100
5	mela	Vulpes vulpes	1:1	$\frac{1-1.5}{1}$	2-6	1-4	200-400	100-300	70-150	20-70
6	maCvi	Meles meles	1:1	$\frac{2}{1}$	3-5	1-2	100-300	50-150	30-80	15-30
7	qvis kverna	Martes foina	1:1	$\frac{2}{1}$	2-6	1-3	100-200	50-100	20-50	10-20

8	tura	Canis aureus	1 : 1	$\frac{2-3}{1-1.5}$	2-8	1-5	300-500	100-200	50-100	50-100
---	------	--------------	-------	---------------------	-----	-----	---------	---------	--------	--------

o სანადირო ცხოველების Amatebis savaraudo dimanika – periodi 10 weli:

cxrili #14

სახეობის დასახელება	საწყისი	პერიოდი 10 წელი									
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
შველი - 15%	121	139	160	184	212	243	280	322	370	426	490
გარეული ღორი - 50%	33	50	74	111	167	251	376	564	846	1269	1903
რუხი კურდღელი- 80%	67	121	217	391	703	1266	2279	4102	7383	13290	23922
მგელი - 60%	5	8	13	20	33	52	84	134	215	344	550
მელა- 100%	13	26	52	104	208	416	832	1664	3328	6656	13312
მაჩვი - 40%	4	6	8	11	15	22	30	42	59	83	116
ქვის კვერნა - 30%	97	126	164	213	277	360	468	609	791	1029	1337
ტურა - 60%	6	10	15	25	39	63	101	161	258	412	660

d.e) Sesiferis sabinadro savargulebSi mobinadre cxovelebis potencialuri da optimaluri ricxovnoba da dasaxlebis simWidrove;

mocemul garemoSi arsebobs populaciis ori ZiriTadi mniSvnelovani sazomi: populaciis ricxovnobisa da simWidrovis raodenobis dadgena farTobis an moculobis erT erTeulze.

samonadireo meurneobis teritoriis savargulebSi cxoveლTa sabinadro garemoeba ganxilulia mimdinare proeqtSi. aseTi saxis savargulebis arseboba xels uwyobs samonadireo teritoriaze nadir-frinvelis potenciuri raodenobis SenarCunebas, rasac dRemde realurad vaxorcielebT.

ganvixiloT samonadireo meurneobis Sesiferis sabinadro savargulebSi mobinadre sanadiro cxovelebis potencialuri, optimaluri ricxovnobis zogadi maCvenebeli:

cxrili #15

#	saxeobis dasaxeleba		cxovelTa potencialuri, optimaluri ricxovnobა yovel 1000 ha-ze procentuli maCveneblis Sesatyvisad					savargulis farTobis (ha)	optimaluri ricxovnobა Sesaferisi savargulebis 1000 ha-ze	sul ricxovnobა Sesaferisi savargulebis farTobze
			250 %	150 %	100 %	50 %	25%			
	qarTuli saxelwodeba	laTinuri saxelwodeba								
1	Sveli	Capreolus capreolus Linnaeus, 1758	50	30	20	10	5	10181	23	234
2	gareuli Rori	Sus scrofa	16	12	8	4	2	10181	21	212
3	ruxi kurdReli	Lepus europeus	150	100	70	35	15	4000	74	296
4	mgeli	Canis lupus	1.5	1	0.6	0.3	0.1	10181	0.7	7
5	mela	Vulpes vulpes	25	15	10	5	2	10181	11	112
6	maCvi	Meles meles	12	8	5	5	1	4500	6	27
7	qvis kverna	Martes foina	16	12	8	2.5	2	10181	8	81
8	tura	Canis aureus	25	15	10	5	2	10181	29	293

o sanadiro cxovelebis zrdadoba/klebadobis dinamika wlebis (periodi: bolo sami weli) mixedviT:

cxrili #16

saxeobis dasaxeleba	weli		
	2016	2017	2018
შველი	100	110	170
გარ. ღორი	90	45	44
მგელი	25	10	6
ქვის კვერნა	160	407	172
მელა	80	18	24
ტურა	60	20	11
მაჩვი	70	53	6
რუხი კურდღელი	130	360	150

populacis zrdis maCveneblis xarisxis amaRlebis mizniT aucilebel garemoad migvaCnia mtacebel cxovelTa ricxovnebis regulireba da sasargeblo sanadiro cxovelebisaTvis sabinadro pirobebis gaumjobesebis xelSemwyobi RonisZiebebis Catareba

დ.ვ) ბიოტექნიკური ღონისძიებები - სანადირო ცხოველების დაცვის შენარჩუნების, გამრავლების და განსახლების ხელის შეწყობი ღონისძიებები, სანადირო ცხოველების საბინადრო პირობების ხარისხის გაუმჯობესების ღონისძიებები;

sanadiro cxovelebis optimaluri ricxovnobis stabilur doneze SesanarCuneblad da maT dasamagreblad samonadireo meurneobis savargulebSi. winaswar warmoebs savargulebis momzadeba, bioteqnikuri RonisZiebebis mowyoba. aseTi kompleksur miznobrioba SeiZleba ganvsazRvroT Semdegnaurad: gareuli cxovelebis dacva, aRwarmoeba, gamravleba da SenarCuneba – sadac xdeba sanadiro cxovelebis ricxovnobis gazrda. bioteqnikuri RonisZiebebis efeqturoba, rogorc ekologiuri, ise ekonomikuri TvalsazrisiT qmnis samonadireo meurneobisTvis stabilur, yovelwliur biologiur da sameurneo produqtiulobas. amisaTvis saWiroa sanadiro nadir-frinvelisaTvis (TiToeuli saxebisTvis), maRali xarisxis sabinadro biologiuri pirobebis uzrunvelyofa.

- gareuli cxovelebis sabinadro savargulebis bioteqnikuri keTilmowyobis normebi

cxrili #17

#	gareuli cxovelebis saxebobi	naTesi kulturebi sakvebi mindori	sakveburi moedani	sakveburi wertili (cxovelis mier amorCeuli biliki)	samarile	remizi
GPS koordinatebi		X/Y-0392640/4633758	X/Y-0395075/4635375		X/Y-0392640/4633758	
		X/Y-0395499/4635675	X/Y-0399175/4633899		X/Y-0395075/4635375	
					X/Y-0395499/4635675	
					X/Y-0398429/4634311	
1	Sveli	0. 1 - 0. 2 ha 20 sulze	1 cali 20-25 sulze	1 cali 20 sulze	1 cali 9-10 sulze	
2	gareuli Rori	0. 2 - 0. 3 ha 8-10 sulze	1 cali 20-25 sulze	1 cali 10 sulze	1 cali 8-10 sulze	
3	ruxi kurdReli	0,1-0,2 ha 80-100 sulze	1 cali 80-100 sulze	1 cali 50 sulze	1 cali 50 sulze	1 cali

gareuli nadirisaTvis mowyobil samarileebSi gamoiyeneba qvamarilis natexebi romlis SemadgenlobaSi Sedis:
qvamarili (NaCl) – 99%, aqedan Na - 39.4%, Cl- 60%;
dancarCeni nacari, kaliumi, kalciumi, magniumi, rkina sul – 0.6%.

- gareuli nadir-frinvelis damatebiTi sakvebiT uzrunvelyofa

samonadireo meurneobis teritoria zRvis donidan 800-2000>m zRvrul diapazonSia, aqedan ZiriTadi nawili zRvis donidan 800-1800> m diapazons moicavs da ganTavsebulia maRalmTiani tyis zonis farglebSi. samonadireo meurneobis teritoriaze binadrobent tyis zeda da qveda zonebis tipiuri gareuli cxovelebi. gansxvavebuli bunebriv-klimaturi pirobebis gamo meurneobis savargulebSi aris mcnareTa savegetacio periodis saSualo xangrZlivoba (saSualo xangrZlivoba ganisazRvreb 90 (sami Tve) dRiT.

gareuli nadir-frinvelisaTvis damatebiTi sakvebis miwodebis periodi TiToeul gansxvavebul bunebriv-klimatur da mcnareul zonaSi SeiZleba daiyos Semdegnairad:

cxrili #18

#		xangrZlivoba (dRe)	mosavliaonoba weliwadSi	gareuli cxovelebisTvis damatebiTi sakvebis periodi	etapi	%
1	sakvebis miwodebis periodi	90	uxvi		sakvebTan Seguebis etapi	25
2		120	saSualo		intensiuri kveba	50
3		180	dabali		bunebriv sakvebze dabruneba	25

gareuli cxovelebisTvis damatebiTi sakvebis miwodebisTvis sakvebur mindvrebze mosavali (marcvlovani da Zirnayofiani (miwavaSla) kulturebi) rCeba auRebeli, zamTris mkacr periodSi vaxdent Tivis maragiT uzrunvelyofas. saWiroebis SemTxvevaSi sanadiro cxovelebis Seyvanisa da gansaxlebisTvis savargulebSi ganxorcieldeba bioteqnikuri RonisZiebebis calke kompleqsis Catareba, sadac moxdeba savargulebis momzadeba cxovelTa Semdgomi Sesafersi biologuri garemos SeqmnisaTvis.

- gareuli cxovelebis damatebiTi kvebis normebi (erT sulze 100 dRe)

cxrili #19

#	gareuli cxovelebis saxeobebi	qvamarili (kg)	nekeri foTiani (kona)	Tiva (kg)	marcvlovani sakvebi (kg)	wvniani Zirnayofi kg
1	Sveli erT sulze	1 – 1.5	15-20	40-50	20-25	30
2	gareuli Rori erT sulze	1.5 – 2	-	-	50-60	100

3	ruxi kurdReli 80 sulze	1-1,5	30-40	400-500	20-25	40
---	------------------------	-------	-------	---------	-------	----

d.z) sanadiro sameurneo gamoyeneba, SesaZlebeli mopvebis kvotebi; samonadireo meurneobis ekonomikuri potenciali;

- o sanadiro cxovelebis SesaZlebeli sameurneo gamoyeneba tyis fondis savargulebSi:

cxrili #20

#	saxeobis dasaxeleba		savarguli farTobi (ha)	saSualo produqtuloba 1000 ha	savargulebis saerTo produqtuloba	mopovebis norma %	wliuri mopobebis odenoba
	qarTuli saxelwodeba	laTinuri saxelwodeba					
1	Sveli	Capreolus capreolus Linnaeus, 1758	10181	23	234	10	23
2	gareuli Rori	Sus scrofa	10181	21	212	50	106
3	ruxi kurdReli	Lepus europeus	4000	74	296	60	177
4	mgeli	Canis lupus	10181	0.7	7	50	3
5	mela	Vulpes vulpes	10181	11	112	30	33
6	maCvi	Meles meles	4500	6	27	30	8
7	qvis kverna	Martes foina	10181	8	81	20	16
8	tura	Canis aureus	10181	29	293	70	205

samonadireo meurneobis savargulebSi Catarebuli savele samuSaoebis Sedegad miRebuli monacemebis safuZvelze, sanadiro cxovelebze, kanoniT gaTvaliswinebuli nadirobis sezonis dros (periodi: Semodgoma-zamTari) SesaZlebelia daiSvas nadiroba da mopovebisaTvis ganisazRvros maTi suladobis raodenobis da procentuli maCveneblebis gaTvaliswinebiT.

- o gareuli cxovelebis mopovebis SesaZlebeli kvotebi:

cxrili #21

#	saxeobis dasaxeleba	arsebuli ricxovno ba	is simWidr ove 1000 ha	wliuri mopove bis norma %	bis SesaZlebeli raodeno	procentuli maCveneblebis %
---	---------------------	----------------------	------------------------	---------------------------	-------------------------	----------------------------

	qarTuli saxelwodeba	laTinuri saxelwodeba					
1	Sveli	Capreolus capreolus Linnaeus, 1758	121	12	10	2	4
2	gareuli Rori	Sus scrofa	33	3	50	4	7
3	kurdReli	Lepus europeus	67	17	60	30	58
4	qvis kverna	Martes foina	97	9	20	6	11
5	maCvi	Meles meles	4	1	30	2	4
6	mela	Vulpes vulpes	13	1	30	2	4
7	tura	Canis aureus	6	1	70	4	8
8	mgeli	Canis lupus	5	0.5	50	2	4

gasatvaliswinebelia is faqti, rom meurneobis mier cxovelebis mopovebis kvotebis moTxovna momdevno wlebisTvis iqneba sxva ricxobrivi maCvenebliT, im periodisTvis damaxasiaTebeli garemoebidan gamomdinare.

samonadireo meurneobis teritoziase arsebuli gadamfreni frinvelebis (mwyeri, RalRa, qedani, gviZini (gulio), gvriti, tyis qaTami) mopoveba moxdeba kanoniT dadgenili wesiT, nadirobis sezonis vadebSi.

- o samonadireo meurneobis ekonomikuri potenciali:

erT monadire turistze momsaxurebis savaraudo xarjebi:

cxrili #22

#	danaxarjebis dasaxeleba	dRiuri momsaxurebis fasi (lari)
1	transportireba	150
2	gamyoli, megzuri	80
3	kveba	30
4	Ramis Teva	40
sul		300

nadirobis erT sezonze savaraudo xarjebi da Semosavlebi sanadiro cxovelebis realizaciidan:

cxrili #23

#	saxeobis dasaxeleba	raod. Tanxa	yovelwliuri kvota	xarji	Semosavali
			sul Tanxa (lari)	mosakrebeli	mogeba
1	Sveli	suli	2	2	2
		Tanxa	1600	1000	600
2	gareuli Rori	suli	4	4	4
		Tanxa	2000	400	1600
3	ruxi kurdReli	suli	30	30	30
		Tanxa	900	60	840
4	mgeli	suli	2	2	2
		Tanxa	600	200	400
5	tura	suli	4	4	4
		Tanxa	400	60	340
6	mela	suli	2	2	2
		Tanxa	300	100	200
7	maCvi	suli	2	2	2
		Tanxa	100	40	60
8	qvis kverna	suli	6	6	6
		Tanxa	300	120	180
sul		Tanxa	6200	1980	4220

ე) სამონადირეო მეურნეობის ზონირება: სამონადირეო მეურნეობის დაყოფა შიდასამეურნეო დანიშნულების მიხედვით: სანადირო უბანი, ალკვეთილი, აღწარმოების უბანი, ნადირ-ფრინველის საშენი;

samonodireo meurneobis Sidasameurneo struqturuli ganawileba miesadageba adgilobriv pirobebs da funqcionirebs misTvis konkretulad gankuTvnil teriotoriaze, romelic Semoifargleba mxolod myari bunebrivi farglebiT. teritoria, Sidasameurneo daniSnulebis mixedviT, iyofa Semdeg erTeulebad (sqema mocemulia TandarTul rukaze):

- **sanadiro ubani** – gverZineTis satyeos kvartlebi: ##1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 24, 25, 29, 30.

tyemlovanas satyeo kvartlebi: ##1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 45.

sadac uSualod xdeba im nadir-frinvelis mopoveba, romelzedac nadiroba nebadarTulia licenziis safuZvelze.

1. **aRkveTili** - gverZineTis satyeos kvartlebi: #2, #6.

tyemlovanas satyeos kvartlebi: #30, #31, #37, #41, #42, #43, #44, #46, #47, #48, #49, #50, #51.

sadac xdeba gareuli nadir-frinvelis optimaluri ricxovnobis aRdgena da maTi gamravlebis xelsayreli biologiuri pirobebis Seqmna. AmTeli wlis ganmavlobaSi akrZalulia nadiroba.

2. **aRwarmoebis ubani** - gverZineTis satyeos ##22, #23, #26, #27, #28 kvartlebi. samonadireo meurneobis teritoriis es ubnebi gamoyofilia gareuli nadir-frinvelis budobis, gamravlebis, namatis miRebisa da gamozrdisaTvis sadac mTeli wlis ganmavlobaSi akrZalulia nadiroba.

3. **nadir-frinvelis saSeni** – am etapze nadir-frinvelis saSenis mowyoba ar igegmeba.

v) cxovelTa aRricxva da monitoringi

ვ.ა) მონიტორინგის პროგრამა (მონიტორინგის საქმიანობათა გეგმა). მონიტორინგის მიზანი, მონიტორინგის ობიექტები, მეთოდები, მონიტორინგის გეგმა წლების მიხედვით;

samonitoringo dakvirvebis Catareba da zogadad monitoringis warmoeba erT-erTi mniSvnelovani RonisZiebaa samonadireo meurneobis gaZRolis saqmeSi. monitoringis ZiriTadi mizani sanadiro da saqarTvelos „wiTel nusxaSi” Setanil cxovelebze dakvirvebis warmoebaa, maTi mdgomareobis dafiqsirebis, safrTxeebis da gamravlebis xelisSemSleli faqtorebis gamovlena. mniSvnelovania fotopaTologiuri gamokvlebebis Catarebis efeqturoba da xanZarsaSiSi kerebis drouli gamovlena, romelic tardeba meurneobis TanamSromlebis Tanxlebis an kvalificiuri specialistis daqiravebis da daxmarebis gziT. monitoringis warmatebiT ganxorcielebis erT-erTi pirobaa dRiurebis da monitoringis Jurnalის warmoeba, sadac isaxeba yoveli samonitoringo dakvirvebis dro, adgili, samonitoringo parametrebi, mdgomareoba, Sedegebi, saWiroebis SemTxevvaSi rekomendaciebi da sxva monacemebi.

qvemoT mocemulia monitoringis erTwliani gegma. **amave sqemiT ganxorcieldeba monitoringi momdevno aTi wlis ganmavlobaSi.** Tumca mas daemateba is samonitoringo sakiTxebi, romlebic samonadireo meurneobis warmoebis Semdgom etapze iqneba gansaxorcielebeli. aseT SemTxvevaSi monitoringის gegmaSi Setanili iqneba saTanado damatebebi saqarTvelos kanonmdeblobის Sesabამისad. ganvixiloT Sedgenili monitoringის programa:

cxrili #24

#	monitoringი	monitoringის periodი	Semსრულებელი პირები	რეკომენდაცია
1	samonadireo meurneobის teritoraze gavrcelebul sanadiro da saqarTvelos `wiTel nusxaSi~ Setanil cxovelTa ricxovnobaze dakvirveba	weliwadSi 2-jer (gazafxuli-Semodgoma)	nadirobismcodne, mcveli	aRricxvis Catareba da Sedegebis analizi
2	samonadireo meurneobის teritoraze gavrcelebul sanadiro da saqarTvelos `wiTel nusxaSi~ Setanil cxovelTa mdgomareobaze dakvirveba, maTi gamravleba-ganviTarebis xelSemSleli faqtorebis arsebobის dadgenის mizniT	weliwadSi 2-jer (gazafxuli-Semodgoma)	nadirobismcodne, mcveli	safrTxeebის identifikაცია da aseTის arsebobის SemTxvevaSi rekomandაციის momzadeba qmedebების ganxorციელებისaTვის
3	samonadireo teritoriaze gavrcelebul sanadiro cxovelTa aRwarmoeბის mimdinareobaze dakvirveba	weliwadSi 2-jer (gazafxuli-Semodgoma)	nadirobismcodne, mcveli	efeqturoბის dadგენა da xelSemSleli faqtoreბის gamovlena
4	sanadiro da saqarTvelos `wiTel nusxaSi~ Setanil cxovelTa mdgomareobaze dakvirveba habitateბის mixedviT	weliwadSi 2-jer (gazafxuli-Semodgoma)	nadirobismcodne, mcveli	aRdგენიTi qmedebები
5	mცენარეTa mavne daavadebaTa gamomwvevi mizezeბის dadგენა	weliwadSi 2-jer (gazafxuli-Semodgoma)	meteyeve spec. mcveli	safrTxeebის identifikაცია da aseTის arsebobის SemTxvevaSi rekomandაციის momzadeba qmedebების ganxorციელებისaTვის
6	savargulis bioteqnikuri keTilmowyoba, savargulis dacva	yovelwliurad	agrospecialisti, mcveli	

7	xanZarsawinaaRmdego samuSaoebi	sezonurad, ZiriTadad SemodgomiT	mcveli, meteyeve spec.	xanZarsaSiSi kerebis droulad gamovlena da gawmenda
8	sanadiro cxovelebis sabinadro pirobebSi daavadebaTa arsebobis gamovlena da misi aRmofxvrisaTvis ganxorciebuli qmedebebi	weliwadSi 2-jer (gazafxuli- Semodgoma)	nadirobismcodne, veterinari, mcveli	safrTxeebis identifikacia da aseTis arsebobis SemTxvevaSi rekomandaciis momzadeba qmedebebis ganxorcielebisaTvis
9	cxovelTa invaziuri saxeobebis ricxovnobaze da axali saxebebis gamoCenaze dakvirveba	weliwadSi 2-jer (gazafxuli- Semodgoma)	nadirobismcodne, mcveli	invaziuri saxeobebis eliminaciis qmedebebis ganxorcielebisaTvis rekomandaciebi da qmedebebi
10	narCenebis marTvis efeqturobaze dakvirveba	periodulad	nadirobismcodne, mcveli	

ვ.ბ) ცხოველთა აღრიცხვის მეთოდები.

cxovelTa aRricxva xorcieldeba sanadiro meurneobis mcvelebisa da mowveuli an adgilobrivi resursebis specialistebis (nadirobismcodne) mier. samonadireo meurneobis teritoriaze cxovelebis daTvla da monitoringi warmoebs sezonurad.

rogorc zemoT aRvniSneT cxovelTa aRricxva ZiriTadad xorcieldeba zamTris periodSi Tovlze nanaxi kvlebis CaniSvniT. kidev erTxel mokled ganvixiloT es meTodi: winaswar virCevT sakvlev teritorias. sakvlevi marSrutis dRiuri manZili unda Seadgendes 10 km. aRmricxvelebis raodenoba unda Seadgendes 6-8 kacs, romlebic erTmaneTisagan ganTavsdebian daaxlobiT 1 km manZilis moSorebiT. gasvla unda modxes ori dRis manZilze. pirvel dRes vnaxulobT Semxvedr kvlebs da `gadavtkepniT~. meore dRes gavdivarT igive marSrutze da ukve CaviniSnavT Cvens mier gavlil bilikze gadavlil yvela cxovelis kvals, Semdeg ki xdeba am monacemebis damuSaveba Sesabamis formulebSi da daaxloebiT vadgenT cxovelTa raodenobas samonadireo meurneobis teritoriaze. formulaSi Sedis: yvela cxovelis saSualo ricxovnobა - $A_{saS.raod.}$, aTvლის koeficientი - K (sadic Sedis - $\pi=3.14/2$ mudmiva da cxovelTa dRe-Ramuri saSualo manZili - L), dasaxlebis simWidrove - D, sakvlev teritoriaze gavlili manZili - S km, teritoriis moculoba ha - Q da cxovelTa raodenoba - N. sablood formulas ki aqvs Semdegi saxe - $N=D \times Q$

aseve sanadiro cxovelebis daTvლის dros SeiZleba mivmarToT cxovelebis gamorekvis meTods, raSic monawileobs daaxlebiT 10-15 adamiani, romlis nawili gamorekavs cxovelebs, xolo nawili erT zolad Cadgebian Sesabamისი manZilis dacilebiT da aRricxaven cxovelebs. aseTi saxis samuSaoebis Sesrulebisas, cxovelTa aRricxvebis monacemebis mowodebis Semdeg warmoebs aRricxvebis Canawerebis dRiuri.

saaRricxvo baraTis formis nimuSi

<p>kodi - LTfix _____ ადგილი _____</p> <p>_____ ტის # _____</p> <p>ამინდი _____ დაუყვების დრო _____ დამტავრების დრო _____</p> <p>დამკვირვებელი _____ ტრანსექტის მიმართულება (°) _____</p> <p>ტრანსექტის სიგრძე _____ ტრანსექტის სიგანე _____</p>					
saxeoba	obieqti	asaki/ sqesi	obieqtis raodenoba (klasteri)	povnis dro	SeniSvna

kavkasiuri roWo: misi aRricxvisaTvis SeiZleba gamoviyenoT teritoriuli individis daTvliis meTodi. gazafxulze tixtixis dros mamr frinvelebs axasiaTebT mkveTrad gamoxatuli teritoriuloba. am dros dominanti individebis daTvla sakmaod advilia, Semdeg varkvevT, Tu rogoria populaciaSi sqesTa Sefardeba da vadgenT saSualod ramdeni mdedri modis erT mamrze. amis Semdeg SesaZlebeli xdeba populaciis ricxovnobis miaxloebiTi gamoTvla.

populaciis ricxovnobis gamoTvlas vawarmoebT Semdegi formuliT:

$$W = mdf + md$$

sadac

W - aris populaciis saerTo ricxovnoba;

md - gamravlebaSi monawile mamrebis saerTo raodenoba;

f - dedlebis saSualo ricxvi erT mamalze gaangariSebiT.

cxovelTa aRricxvis sxvadasxva saxis meTodebi:

kurdReli:

kurdRlis asaRricxad viyenebT eqskrementebis aRricxvis meTods. ubnebis mixedviT 1000 metrian transeqtebze aRvricxavT yvela Semxvedri eqskrementebis grovas (mxolod SedarebiT axial eqskrementebis). am monacemebze dayrdnobiT vakeTebT martiv proporcias da viTvliT kurdRlis simWidroves Cvens mier miRebuli saSualo indeqsidan. sabolod miRebul simWidroves, populaciis ricxovnobis misaRebad, vamravlebT teritoriis saerTo farTobze.

$$N = D \times S$$

N – populaciis saerTo ricxovnoba;

D _ populaciis simWidrove;

S _ teritoriis farTobi.

tura:

turis aRricxvas warmoebs Ramis ganmavlobaSi maTi vokalizaciis aRricxvis gziT. TiToeul konkretul ubanze vavlenT ramdeni individi kivis da Semdeg viTvliT saerTo raodenobas.

mela:

Mmelas aRsaricxavad mivmarTavT, rogorc pirdapiri aRricxvis meTods, ise arapirdapirsac. isini xSirad gvxxvdebian gadaadgilebis dros.

mgeli:

meurneobis farglebSi am saxeobis Sesaxeb aRricxvas sxvadasxva meTodebiT tardeba. saSualebis mixedviT aRvricxavT axial nakvalevs da viRebT anazomebs individis idenfikaciis mizniT. amave dros viniSnavT nebismier vokalizacias. amgvarad vcdilobT gamovavlinoT teritoriaze arsebuli ojaxebi.

gareuli Rori:

misi suladobis dadgenis mizniT mizanSewonilia gamoyenebuli iqnas xelovnurad mowyobili sakveburebi. vizualurad vswavlobT maT nakvalevs. rogorc wesi, koltSi Semavali Rorebi erTad moZraoben.

gasatvaloswinebelia is faqtori, rom isini sakvebis mopovebis mizniT xSirad migrireben xolo garkveuli periodis Semdeg, kvlav brundebian.

Sveli: aqac misi suladobis dadgenis mizniT mizanSewonilia gamoyenebuli iqnas xelovnurad mowyobili sakveburebi, maTi nakvalevis daTvliisa da eqskrementis aRricxvis gziT.

daTvi:

meurneobis farglebSi wiTel nusxaSi Setanil am saxeobaze aRricxva sxvadasxva meTodebiT tardeba: axali nakvalevis naxvis da aRebuli anazomebis CaniSvnis gziT individis idenfikasiis gamovlenis mizniT; eqskrementis naxvis CaniSvnis gziT; gamorekvis gziT nanaxi individebis CaniSvniT; nanaxi nawolis aRricxvis gziT; aseTi meTodebiT vcdilobT gamovavlinoT teritriaze arsebuli populaciis ricxovnoba.

z) cxovelTa dacvis da aRwarmoebis RonisZiebebi

z.a) cxovelTa reintroduqciis an/da restokingis RonisZiebebi (saWiroebis mixedviT);

samonadireo meurneobis savargulebSi sanadiro cxovelebis Semoyvana da gansaxleba ganxorcieldeba aucileblobis SemTxvevaSi, miznobrivi SerCevis gziT. am etapze Cvens samonadireo meurneobaSi gareuli cxovelebis Semoyvana ar xorcieldeba. cxovelebis Semoyvanis saWiroebis SemTxvevaSi ki ecnobeba saqarTvelos garemos dacvisa da soflis meurneobis saminitros Sesabamis samsaxurebs.

z.b) bioteqniki RonisZiebebi (sanadiro saxeobebis sanaSenebi, damxmare TavSesafrebi, tipi mdebareoba, daavadebebis profilaqtika, sakveburebebis mowyoba, cxovelTa sakveb mcenareTa gaSeneba da sxva);

bioteqniki RonisZiebebis kompleqsuri miznobrioba SeiZleba ganvsazRvroT Semdegi TanmimdevrobiT: gareuli cxovelebis dacva, aRwarmoeba, gamravleba, rac Semdgom xels Seuwyobs populaciis ricxovnobis stabilurobas. aucileblobas warmoadgens mtacebeli cxovelebis ricxovnobis regulireba, sasargeblo sanadiro cxovelebis stabiluri maCveneblis SesarCuneblad. aRsaniSnavia cxovelTa sakveburebis, xelovnuri samarileebis mowyoba, sxvadasxva mcenareuli kulturis daTesva, rogoricaa miwavaSla, kartofili da sxva, zamTris periodSi ki maTi damatebiTi sakvebiT uzrunvelyofa. daavadebis gavrcelbebis SemTxvevaSi mis aRmosafxvrelad profilaqtikuri RonisZiebebis drouli Catareba. aseTi RonisZiebebis efeqturoba, rogorc ekologiuri, ise ekonomikuri TvalsazrisiT, qmnis samonadireo meurneobisTvis stabilur, yovelwliur biologiar da sameurneo produqtulobas. am mxriv sakveb mindvrebze iTeseba da auReblad vtovebT mosavals, Segvaqvs qvamarili, zamTris periodSi ki vaSli, Tiva, taroiani simindi.

z.g) saqarTvelos `wiTeli nusxaSi~ Setanil cxovelTa saxeobebis dacvis, SenarCunebisa da aRwarmoebis RonisZiebebi;

samonadireo teritriaze arsebuli "wiTel nusxaSi" Setanili saxeobebia: mura daTvi, kavkasiuri roWo, da mdinaris kalmaxi.

samonadiro meurneoba axorcielebs samonadiro meurneobis teritriaze fizikur dacvas da brakonierobis aRkveTis qmedebebs. kontrolzea ayvanili xanZarsawinaaRmdego, daavadebebis prevenciis da maTTan brZolis sakiTxebi. yuradReba eqceva sanitaruli normebs dacvas. xorcieldeba RonisZiebgbi mimarTuli cxovelebis sabinadro savargulebSi arsebobis pirobebis xarisxis gaumjobesebaze. am mimarTulgbiT umjobesdeba kvebis, TavSesafris, budobis da bunagobis, namatis gamozrdis da sezonuri adgilgadanaqvelebis pirobebi. nadiroba mimdinareobs mxolod sanadiro ubanze, romelic ar ganekuTvneba aRwarmoebisa da aRkveTils ubnebisatvis gankuTvnil teritoriebs, sadac wiTeli nusxis cxovelebs SeuZliaT binadroba Semawuxebeli faqtorebis gareSe. kontroldeba (raodenobis regulireba nadirobis kvotebis dadgenisa da Semdgom maTze nadirobis gziT) mtacebeli cxovelebis raodenoba, romlebic nadiroben wiTeli nusxis saxeobebze.

yvela zemoT miTitebuli qmedeba xels uwyobs saqarTvelos "wiTel nusxaSi" Setanil cxovelTa saxeobebis ricxovnobis zrdas da maTi populaciebis mdgomareobis gaumjobesebas.

z.d) saWiroebis SemTxvevaSi invaziuri saxeobebis eliminaciuri RonisZiebebi;

samonadireo meurneobis teritoriaze, cxoveITa invaziuri saxeobebis arseboba ar fiqsrdeba. invaziuri saxeobebis gamoCenis SemTxvevaSi, informacia miewodeba saqarTvelos garemos dacvisa da soflis meurneobis saminitros Sesabamis samsaxurebs. eliminaciis RonisZiebebi gatardeba saTanado meTvayureobis qveS, raTa samonadireo meurneobis teritoriaze damaxasiaTebel mkvidrad arsebul floras da faunas ar SeeqmnaT problemebi. Sesabamisad DdReisaTvis eliminaciis RonisZiebebis gatareba ar warmoadgens aucileblobas.

z.e) moqmedi bunebrivi da anTropogenuri negatiuri faqtorebis da potenciuri safrTxebebis identifikacia da maTi aRrmofxvris/Serbilebis RonisZiebebi;

samonadireo meurneobis teritoriaze raime mniSvnelovani anTropogenuri an bunebrivi negatiuri faqtorebi am etpze ar moqmedebs.

samonadireo meurneobis teritoriaze fitosanitaruli mdgomareoba damakmayofilebelia. daavadebis kerebi ar aris gamovlenili.

miuxedaavd amisa, periodulad (weliwadSi 2-jer) moxdeba tyis masivebis sanitarul-ekologiuri mdgomareobis monitoringi. daavadebaTa kerebis aRmoCenis SemTxvevaSi dauyovnmeebliv Catardeba fotopaTologiuri da entomologiuri kvleva. kvlevis Sedegebze dayrdnobiT Catardeba daavadebaTa salikvidacio rekomendebuli samuSaoebi. yovelive amis Sesaxeb ecnobeba garemosa dacvisa da soflis meurneobis saminitros Sesabamis samsaxurebs.

licenzirebul teritoriaze ganxorcieldeba tyis masivebis Semovla da sistematiuri kontroli.

tyis fondis teritoriaze ar aris samrewvelo obieqtebi da saerTo sargeblobis gzebi, romlebic SeiZleba iyos xanZris gamowvevis mizezi. xanZarsawinaaRmdago RonisZiebebis ganxorcielebis mizniT xdeba adgilobrivi mosaxleobis da monadire turistebis informireba xanZrebis Tavidan acilebasa da tyeebis xanZrebisgan dacvasTan dakavSirebiT.

T) biomravalferovnebis, maT Soris, endemuri da reliqtiuri saxeobebis, maRali konservaciuli Rirebulebis tyeebis da mdgradi marTvadi RonisZiebebi;

biomravalferovnebis dacva gulixmobs uwyveti meTvalyureobis qveS arsebuli cocxali organizmebis fizikur dacvas, aseve adgilobrivi saxeobrivi Semadgenlobis da mravalferovnebis SenarCunebas. genetikuri dabinZurebisagan dacvas. arsebuli ekosistemebisa da habitatebis pirvandelis iersaxis SenarCunebas, mavneblebisagan dacvas. cxovelebisa da frinvelebis sxvadasxva epidemiologiuri da epizodiuri daavadebebisagan dacvas da prevenciuli RonisZiebebis ganxorcielebas. nadir-frinvelis, aseve mcenareebis sabinadro garemos SenarCunebas. cxovelebis gamravlebis, gadarCenis staciebis, samigracio da sawyurebeli adgilebis dacvas, rac gulixmobs cocxali organizmebis mdgomareobis gaumjobesebas.

samonadire meurneobis tyis tipebi. qarelis raionis saxelmwifo tyeebi ZiriTadad warmodgenilia komfaqturi masivebiT da warmoadgens mTis tyeebs (zRvis donidan 800-2000>m zRvrul diapazonSia, aqedan ZiriTadi nawili zRvis donidan 800-1800>m diapazons moicavs.). tyis formaciebi vlindeba aRmosavleT saqarTvelos mTebis Sua sartylis tyeebiT, sadac gxvdeba qarTuli muxa, rcxila, wifeli, fiWvi, naZvi, soWi, akacia, TeTri (litvinovis) aryi, kakali, cacxvi, Tela, nekerCxali, maRalmTis boyvi (nekerCxalis erTerTi saxeoba, subalpuri zona) ifani, panta, muryani (Txmela), Rvia, verxvi, jagrcxila, Sindi, Txili, askili, kuneli, mocvi, tyemali da sxv.

mTeli teritoria masSi warmodgenilia Semdegi vertikaluri mcenareuli sartyeli: muxnar-jagrcxilnari, muxnar-rcxilnari, muxnar-fiWvnari da sxv. zog adgilas muxnari gadadis jagrcxilnarSi da jageklian velSi. wiflnarebSi gxvdeba Semdegi saxis jgufebi: wminda wiflnari, maRalbalaxiani wiflnari, wiflnari mayvliT, wiflnar-rcxilnari, wiflnar-muxnari, qarTuli muxa da maRalmTis muxa.

anTropogenuri gavlena am tyeebma mniSvnelovnad ganicada, ris gamoc Tavisi pirvandelis saxiT iSviaTad gxvdeba. zog adgilebSi mcire farTobebze, muxnarebsa da wiflnarebs fiWvi, soWi da naZvi bunebrivad ereva. saqarTvelos wiTel nuxsaSi Setanili saxeobebidan gavrcelebulia **maRalmTis muxa (Quercus macranthera), kakalis xe (Jugnals regia).**

tyeebis saerTo mdgomareoba damakmayofilebelia, xasiaTdeba maRali regeneraciis xarisxi, rac imis garantias iZleva, rom tyis funqcionireba stabiluria. mevelebis mier xorcieldeba mTeli teritoriis patrolireba da dacva.

i) teritoriis ganawileba xanZris saSiSroebis klasebis mixedviT, xanZarsawinaaRmdego profilaqtikuri RonisZiebebis nusxa;

saqarTvelos tyeebis rTuli reliefuri adgilmdebareobis gamo tyis xanZrebTan brZolis profilaqtikuri RonisZiebebi ZiriTadi prioriteuli sakiTxia.

saqarTvelos mTavrobis 2013 wlis 17 ivლის #179 brZanebis Tanaxmad, **tyis aRricxvis, dagegmvisa da monitoringis wesis damtkicebis Sesaxeb**~ debulebis მუხლო 2. **terminTa ganmartebo h¹⁸** qvepunctis mixedviT, xanZris saSiSroebis klasi _ tyis xanZrebis warmoSobis xarisxi adgilsamyofelis pirobebTan dakavSirebiT, romelic ganisazRvrebა tyis ubnis xanZris saSiSroebis Sefasebis SkaliT. Skala Sedgeba 5 klasisagan:

I-კლასი: fiWvis koromrbi, axalgazrda wiwvovani koromebi, wiwvovani buCqnarebi samxreT eqspoziciis ferdobebze;

II-კლასი: muxis, rcxilis, akaciis, jagrcxilis koromebi, foTolcveni buCqnarebi samxreT eqspoziciis ferdobebze;

III-კლასი: I_II kლესი Semavali koromebi CrdiloeT IV eqspoziciis ferdobebze da klasi Semavali koromebi, samxreT eqspoziciis ferdobebze;

IV-კლასი: soWis, naZvis, wiflis da danarCeni saxeobebis koromebi CrdiloeT eqspoziciis ferdobebze;

V-კლასი: Txmelis, lafnis, verxvis koromebi, maradmwvane buCqnarebi, Walis tyeebi, da sxva Warbtenian teritoriebze arsebuli koromebi.

samonadireo meurneobis teritoria warmodgenilia xanZris saSiSroebis III da IV xarisxis klasisagan.

xanZris prevenciis mizniT tyis ekosistemebi periodulad saWiroebs gawmendas nayarisanagan da xmeli totebisagan, maleaalebadi nivTierebebisagan, es iqneba SuSis natexebi Tu sxva saxis narCenebisagan.

xanZarsawinaaRmdego qmedebidan aucilebelia tyis xanZrebisagan dacvis profilaqtikuri RonisZiebebis ganxorcieleba:

a) saxanZro daniSnulebis arsebuli saavtomobilo gzebis gasufTaveba nayari totebisagan tyis im ubneSi, romlebic maRali saxanZro saSiSroebiT xasiaTdeba;

b) mosalodneli intensiuri xanZris kerebis aRmofxvris mizniT, arsebulis SemTxvevaSi tyeebis Caxergilobisagan gawmenda;

g) xanZrebis gaCenaze meTvalyureoba ZiriTadad amaRlebuli adgilebis gamoyenebiT xanZarsaSiS periodSi tyis dacvis muSakTa sadReRamiso morigeobiT;

d) tyis xanZrebze Setyobinebis operatiulad gadacemis mizniT tyis dacvis muSakTa aRWurva Tanamedrove kavSirgabmulobis saSualebebiT (racia, mobiluri telefonebi);

e) adgilobrivi mosaxleobasTan saTanado saagitacio muSaoba;

v) nadirobis dawyebis win monadireebis informireba tyeebis xanZrebisagan dacvasTan dakavSirebiT. tyeSi xanZris gaCenis SemTxveva dauyovnebiliv ecnobeba Sesabamis samsaxurebs.

k) informacia tyeebis sanitaruli mdgomareobis Sesaxeb da gaumjobesebis RonisZiebebi, tyis entomomavnelebiT da fito daavadebebiT tyeebis daavadebis profilaqtikisa da salikvidaciოდ rekomendebuli RonisZiebebis nusxa calkeuli teritoriebis mixedviT;

samonadireo meurneobis teritoriaze fitosanitaruli mdgomareoba damakmayofilebelia. daavadebis kerebi ar aris gamovlenili.

saWiroa yovel weliwads saTanado specilistis mier moxdes tyis masivebis Semowmeba, maTi sanitarul-ekologiuri mdgomareobis Sefaseba. daavadebaTa kerebis aRmoCenis SemTxvevaSi ki informaciis miwodeba garemos dacvisa da soflis meurneobis saministros Sesabamis samsaxurebs. konsultaciisa da Semdgomi miTiTebebis safuZvelze fitopათologiური (mcenareTa daavadeba, profilaqtikis saSualeba da meTodebi, daavadebis likvidacia) da entomologiური (mwerebis roli mcenareebis daavadebis mimarTeბაSi) kvlevis

Catareba, daavadebaTa salikvidacio rekomendirebuli samuSaoebis gatareba. mavneblebTan brZolaSi gamoyenebul iqneba iseTi saxis biologiuri preparebi romlebic daSvebulia saqarTvelos kanonmdeblobiT. licenzirebul teritoriaze xdeba tyis masivebis Semovla da sistematiuri kontroli.

l) licenziiT gansazRvruli teritoriis dacvis meqanizmebi (mcvelTa raodenoba, treningi, Sesabamisi nagebobebi da sxva);

samonadireo meurneobis teritoriis fizikuri dacva xorcieldeba samcvelo ubnebis dayofis saxiT da gulisxmobs mkveTrad dazustebul periodSi erTi da igive marSrutiT Semovlas, raTa mcvelbis mier ara marto daTvalierebuli, aramed gamovlenil iyos raime mniSvnelovani movlena (movlenebi) an faqti (faqtebi), iqneba es mtaceblis mier romelime cxovelis dazianebis, SeWmis, budis an soros ngrevis an ukanono qmedebis amsaxveli faqti. samonadireo meurneobis teritorias emsaxureba 6(eqvsi) mcveli. maTi teritoriebze SemovliTi gasvla xdeba **monadiris qoxidan** (koordinatebi: X/Y 395550/4635677 aRebuli UTM koordinatTa sistemaSi), ris Semdeg xdeba daTvaliereba da Semowmeba ukanono tyiT sargeblobis, nadirobis an Tevzaobis aRsakveTad. amasTanav igi uzrunvelyofs tyis masivebis sanitaruli mdgomareobis monitorings da mavnebel daavadebaTa kerebis aRmoCenis SemTxvevaSi dauyovnebliv reagirebas. samoqmedo teritoriaze awarmoebs nadir-frinvelis aRricxvas da maTi qcevebis Taviseburebebis Seswavlas. nadirobis mowyobis organizebaSi da ekoturizmis momsaxureobaSi monawileobas.

m) samonadireo meurneobis teritoriaze turizmis ganviTarebisaTvis (aseTis arsebobis SemTxvevaSi) dagegmili RonisZiebebi;

samonadireo meurneobis teritoria, rogorc mdebareobs mdinare Zamis xeobaSi. aq garda samonadireo turizmisa, SesaZlebelia alternatuli turizmisaTvis xelSewyoba da misi Semdgomi ganviTareba. amis saSualebas iZleva meurneobis teritoriaze ganTavsebuli mravali istoriuli Zeglis arseboba.

Zamis xeobaSi aris daaxloebiT 50-mde kulturuli memkvidreobis Zegli, Zveli da axali eklesiebi, monastrebi, koSkebi, cixe-simagreebi, gamorCeuli bunebrivi Tu istoriuli Zeglebi. xeoba saintereso bunebriv da geografiul pirobebSi mdebareobs amitom Tamamad SegviZlia vTqvaT, rom saqarTvelos mravalricxovan xeobebs Soris es xeoba yvelaze metadaa gamorCeuli istoriuli Zeglebis arsebobiT, aRdgenili, axladaSenebuli Tu mSenebare eklesiebis raodenobiT. taZrebis nawili aRdgenilia Zvel istoriul adgilas. bevri taZari, romelic DdReisaTvis am regionSi funqcionirebs, imeorebs istoriul tao-klarjeTSi mdebare qarTuli taZrebis saxelebs. mag.: tbeTis eklesia, romelic yinwvisidan aris 20 km daSorebuli. vxvdebiT banas, opizas, Satberdis taZrebs, romlebic funqcionireben da warmoadgenen samonastro kompleqsebs. arqiteqturuli TvalsazrisiT es Zeglebi gansxvavebulia. toponimebi (geografiuli saxelwodebebi), romelic tao-klarjeTis teritoriaze gvxdება, am xeobaSi adre ar figurirebda da dRes es movlena CvenSi garkveul siamayes aRZravs.

Zamis xeobaSi aRsaniSnavia abuxalosTan axlos arsebuli 25 m simaRlis `abuxalos CanCqeri~, romelic warmoadgens veluri bunebis saintereso sanaxaobas.

samonadireo meurneobis teritoriaze arsebuli Zamis xeobis monastrebi:

cxrili #25

#	dasaxeleba	#	dasaxeleba
1	saberio	14	kldekari
2	bana	15	Satberdi
3	Zama	116	orxevi
4	qarmeli	17	abuxalo
5	kodmani	18	abuxalos skite
6	muxileTi	19	qozifa

7	berTubani	20	wiflovana
8	opiza	21	tbeTi
9	udabno	22	gedsimania
10	zemo Suano	23	bermuxa
11	qvemo Suano	24	qvaTeTri
12	saTerZe	25	Rele
13	wyarosTavi		

rogorc Cans, Zamis xeobaSi sadac ganTavsebulia samonadireo teritoria, warmodgens turistuli mogzaurobisTvis saintereso adgils, sadac turistebS SeeZlebaT mravali istoriuli Zeglis, ulamazesi bunebis daTvaliereba. yovelive aqedan gamomdinare, vgegmaVT sareklamo RonisZiebebis warmoebas da turistul kompaniebTan TanamSromlobas. Cvens mier wamowyebuli aseTi saxis kampania, momavalSi xels Seuwyobs rogor samonadireo, aseve SemecnebiTi turizmis ganviTarebas Cvens qveyanaSi.

ნ) ინფრასტრუქტურის განვითარება: შესასვლელები, ადმინისტრაციული ინფრასტრუქტურა, ვიზიტორთა მომსახურების ინფრასტრუქტურა (სასტუმრო, ბილიკები, საინფორმაციო ცენტრი და სხვა), ინფრასტრუქტურის განვითარებისათვის საჭირო ელ. მომარაგების, წყალმომარაგების და წყლის არინების სისტემების მითითება, სამონადირეო მეურნეობის ტერიტორიაზე არსებული შიდა ინფრასტრუქტურა (გზები, ნაგებობები);

samonadireo meurneobas aqvs erTi mTvari Sesasvleli. abuxalosa da tyemlovanis gasayarze mdbareobs monadiris qoxi Semdegi koordinatebiT X/Y 395550/4635677 (aRebuli UTM koordinatTa sistemaSi), avtonomiuri denis (generatori) momaragebiT, sasmeli wyliT. qoxis ukana mxares midgmulia sabZeli Tivis saTavsoTi. sofel tyemlovanaSi, yoveli axali nadirobis sezonis dros saWiroebisamebr vqiraobT monadire turistebis momsaxurebis mizniT saxls. sanadiro meurneobis teritoriis Sida gzebi da bilikebi aris mowesrigebuli.

samonadireo meurneobis teritoria ZiriTadad gankuTvnilia nadirobis msurvelTaTvis, agreTve turistuli mogzaurobis moyvarulTaTvis maTTvis saintereso adgilebis daTvalierebis mizniT.

o) samonadireo meurneobis teritoriaze warmoqmnili narCenebis marTvis sakiTxebi;

sayofacxovrebo narCenebi nebismier teritoriaze SeiZleba warmoiqmnas, gamonakliss arc samonadireo meurneobis teritoria warmoadgens.

narCenebi warmoiqmneba samonadireo meurneobis teritoriaze axali infrastruqturis mSeneblobis SemTxvevaSi, Semdgom turizmis ganviTarebisas Tu sxvadasxva saxis mizezebis Sedegad.

narCenebis marTvis mizniT uzrunvelyofili iqneba samonadireo meurneobis teritoriaze dagrovili sayofacxovrebo da sxva saxis narCenebis gauvnebyofa da teritoriidan gatana, sanitarul-higienური და epidemiologiური ნორმებისა და wesebis dacviT. ar moxdeba narCenebis samonadireo meurneobis teritoriaze dayra-ganTavseba da Cayra wylis obieqtebSi. samonadireo meurneobis teritoriidan narCenebis gatana moxdeba saqarTvelos kanonis narCenebis marTvis kodeqsis Sesabamisad. xelSekruleba daideba adgilobrivi municipaliteTan.

dagegmilia nagvis urnebis ganTavseba.

p) samonadireo teritoriaze arsebulი hidrologიური qselis daxasiaTeba;

samonadireo meurneobis teritoriaze mTvar mdinares warmodegns Zama misi Senakadebis (tyemlovaniswyali – md. Zamis marcxena, erT-erTi didi Senakadi, abuxalosRele, bateTiswyali (marjvena Senakadi) Svaniswyali).

mdinare Zamis wyali tipiური mTis mdinarea, xasiaTdeba Cqari dinebiT da aqvs mTis mdinareebis yvela Tvisეba, kerZod: Tovlis dnobis an didi wvimebis dros igi wyalsavsea da gamoirCeva Zlieri dinebiT,

xolo wlis sxva periodSi wyalnaklebia. mdinare Zama, wsrmodgens md. mtkvris marjvena Senakads, misi sigrZe daaxloebiT 42 km-ia. mdinaris auzis farTobi 342 kv. km-ia, saTaves iRebs TrialeTis qedis CrdiloeT kalTidan daxloebiT 2150 m. simaRlidan. mdinare sazrdoobs Tovlis, wvimisa da miwisqveSa wylebiT. wyaldidoba icis gazafxulze, wyalmciroba ki zamTarSi. axasiaTebis wyalmovardnebi zafxul-Semodgomaze. mdinare Zamas auzSi aRsanisnavia unikaluri _ mewyruli warmoSobis **bateTis tba** (TrialeTis qedis CrdiloeT kalTa, bateTiswylis xeoba, z.d. 1313 m).

❖ **saqmianobis droSi ganawileba:**

cxrili #26

periodi (10 weli)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
qmedeba										
❖ turistuli infrastruqturis ganviTareba										
1. turisti-monadireebis, turistebis mosazidad sareklamo kompaniis danergva da ganxorcieleba										
❖ dacviTi RonisZiebebi										
1. gamafTxilebel-sacnobari firniSebis mowyoba (dazianebis SemTxvevaSi maTi ganaxelba)										
2. mcvelebis mier licenzirebuli teritoriis dacvis uzrunvelyofa										
3. mcvelebis swavleba(treningi)										
❖ bioteqnikuri RonisZiebebi										
1. xelovnuri samarileebis mowyoba										
2. miwavaSlas, kartofilis da sxva mcnareuli kulturis daTesva										
3. sakveburebis mowyoba										
❖ cxovelTa aRwrmoebis RoniZiebebi										
1. samonadireo teritoriaze sanadiro nadir-frinvelis aRricxvis Catareba										
2. licenzirebul teritoriaze saqarTvelos `wiTel nusxaSi~ Setanil cxovelTa aRwrmoeba										
❖ nadiroba da teritoriis monitoringi										
1. nadiroba hibridul da invaziur cxovelebze (arsebobis SemTxvevaSi) specialuri nebarTvis safuZvelze										
2. nadiroba sanadiro nadir-frinvelze dadgenili kvotebisa da normebs farglebis gaTvaliswinebiT										
3. Sedgenili monitoringis pirobebis ganxorcieleba										

d a s k v n a

winamdebare proeqti iZleva koncefcuiri midgomis saSualebas samonadireo meurneobis Seqmnisa da gaZRolis sakiTxebis, maTi ganxilvisa da saqmianobis ganxorcielebisTvis Semdegi saxis Tanmimdevrobas:

- a) gareuli cxovelebis (maT Soris aboregeni) dacvisa da gadarCenis Casatarebeli RonisZiebebis ganxorcieleba;
- g) cxoveITa/frinveITa sabinadro pirobebis gaumjobesebis mizniT dasaxuli qmedebelis ganxorcieleba;
- d) nadir-frinvelis yovelwliuri aRwarmoebis Catarebis ganxorcielba;
  - d) samonadireo teritoriaze cxoveITa populaciis gazrdis mizniT, sakiTxis ganxilva-analizi da maTi ganxorcieleba;
- e) licenzirebul teritoriaze sanadiro cxovelebis ricxovnobis optimaluri donis miRwevaze Casatarebeli RonisZiebebis ganxorcieleba;
- v) cxoveITa samyaros obieqtebis sargeblobisaTvis daSvebuli kvotebis dadgenis ganxorcieleba;
- z) biologiuri da sameurneo produqtiulobis gansazRvris ganxorcieleba;
- T) nadirobis procesis organizaciis dagegmva-ganxorcieleba;
- i) monadireTa da turistTa kontigentis miReba-momsaxurebaze Casatarebeli samuSaoebis ganxorcieleba.

Semdgomi gegmazomieri da mizanmimarTuli samonadireo-sameurneo RonisZiebebis ganxorcielebis Sedegad SesaZlebeloba gveZleva moewyos xarisxiani samonadireo meurneoba.